

DIPLOMADOLGOZAT

Bozó Krisztián

2024

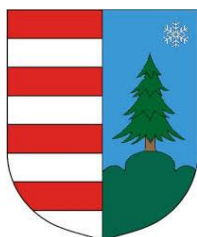
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Károly Róbert Campus

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

vidékfejlesztési agrármérnöki mesterképzési szak

**Hátrányos helyzetű település elemzése, Zabar Fejlesztési
tervének elkészítése**

Belső konzulens:

Dr. Koncz Gábor

egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:**

Vidékfejlesztés és

Fenntartható Gazdaság Intézet

Vidék- és területfejlesztési

Tanszék

Készítette:

Bozó Krisztián

Gyöngyös

2024

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	2
2. Szakirodalmi áttekintés	5
2.1. A vidék és vidékfejlesztés fogalma, szerepe.....	5
2.2. A falu fogalma.....	8
2.3. Hátrányos helyzetű települések jellemzése	10
2.4 Nógrád Vármegye területfejlesztési program	15
3. Anyag és módszer.....	18
3.1. Zabar bemutatása	18
3.1.1. Története.....	18
3.1.2. Településkép	19
3.1.3. Fekvés és éghajlat	21
3.1.4. Természet földrajz.....	22
3.1.5. Társadalmi felépítés és gazdálkodás	23
3.2 Civil szervezetek és egyéb szervezetek	23
3.3. Kutatási módszer bemutatása.....	27
3.3.1. Interjúk	27
3.3.2 Társadalmi-gazdasági adatok vizsgálata.....	28
3.3.3 SWOT analízis	32
3.4. Zabar önkormányzata által elnyert fejlesztési támogatások:	33
4. Eredmények és értékelésük	37
4.1. Zabar, mint perifériára szorult település.....	37
4.2 Primer kutatás-Interjúk	38
4.3 Fejlesztési ötletek	46
5. Következtetések és javaslatok.....	55
5.1 Következtetések	55
5.2 Pályázati lehetőségek Zabar önkormányzat számára	57
6. Összefoglalás	59
Irodalomjegyzék	61
Táblázatok és ábrák jegyzéke	64
Mellékletek.....	65

1. Bevezetés

Zabari vagyok! Bár, most már közel 20 éve Egerben lakunk, de ha valaki megkérdezi én zabari vagyok. Gyermekként öröm volt fölnőni itt. Jó levegő, kevés autó, rendes emberek, ahol mindenki köszönt mindenkinek, mindenki ismert mindenkit, ha idegen lépett a faluba a körzeti megbízott rendőr szinte azonnal utána fordult, hogy megkérdezze mi a szándéka. Általános iskolája három falunak együtt volt, a zabari, a szilaspogonyi diákok mind Ceredbe jártak iskolába. Középiskolás koromban a Mátrafüredi Erdészeti Szakközép Iskolában kezdtem meg tanulmányaimat, számomra az, hogy egy ötszáz lelkes faluból még ha csak 70 km-rel távolabbra kerültem is, kinyílt a világ. Az osztálytársaim az ország szinte minden pontjáról jöttek tanulni, ezáltal rengeteg más világnézettel találkoztam. Ez motivált a későbbi tanulmányaimban is, hogy minél többet tudjak meg, ismerjek a világból, de ha megkérdeznek én még mindig zabari vagyok.

Az alapképzésen tanultak még jobban megerősítettek, hogy még mindig keveset tudok a világról, ezért kezdtem el a mester képzést, hogy bővítsem ismereteimet. Vidékfejlesztési agrármérnökként szeretnék a felmerülő problémákra legalább részleges megoldást találni és megállítani, fejleszteni ezen hátrányos helyzetű települések további romlását.

Ahogy ismereteim bővültek egyre több problémát véltem fölfedezni szeretett kis településem mindennapjaiban. Szembesültem a 1990-2000-es évek magas munkanélküliségével, a perifériára szorult emberek sorsával. A mezőgazdaság, állattartás és a háztáji gazdálkodás leáldozásával. A hajdan szebb napokat is megélt acél és üveg gyártásáról híres Salgótarján végnapjait is testközelből éltem át. A fiatalok elvándorlása, melynek én is részese voltam a vidék hanyatlását idézte elő. Az akkori politikai vezetők nem reagáltak időben ezekre az indikátorokra. A leendő jól képzett munkaerőnek nem volt választása, ha meg akart élni akkor nem csak a faluból, de a megyéből is el kellett mennie. Ennek a jelenlegi eredménye, hogy a szakképzett és diplomás munkaerő hiányzik Nógrád vármegyei munkaerő-piacról. Az országos átlaghoz képest alacsony béreknek sincs visszahúzó ereje. Az ide települő gyárak javarész összeszerelő üzemek, amik szintén nem igényelnek magasan kvalifikált munkavállalót.

Zabar országos hírnevet azzal szerzett, hogy miután a 1990-es évek közepén a faluban be akarták vezetni a vezetékes vizet egy megvalósíthatósági tanulmányt készítettek, amelyet megelőzött egy állandó hőmérséklet mérés is. A mérés eredménye az lett, hogy az éves

országos minimum hőmérséklettel érintett napok száma sokkal magasabb, mint az országos átlag, 365 napból átlagosan 55 nap. Többször volt -20-30 C fok körüli hőmérséklet, melyből többet én is átéltem, de addig, amíg nem tudtuk, hogy máshol hány fok van fel sem tűnt, hogy nálunk van a leghidegebb. Ezért egy állandó meteorológiai mérő állomást telepítettek a vízmű mellé. Ez után már özönlöttek a negatív hőmérsékleti rekordok, mint például az augusztusi 1,7 fok vagy a januári -32 C fok. A fűtést igénylő hónapok száma sokszor augusztus végétől május végéig is tarthat ezért egy fűtési szezon 8 hónap hosszú is lehet. Ez a fagyveszély erősen korlátozza a termelhető gyümölcsök és növények skáláját. A rosszminőségű talaj sem kedvez a haszonnövények termesztésének. A mezőgazdasági területek leginkább a legeltető extenzív állattartásra lennének alkalmasak, de sajnos az a korosztály szinte már kihalt, akik ezt végezték. A fiatalok pedig nem szeretnék ilyen munkát végezni. Ezek a házi mikrogazdaságok szarvasmarhák, sertésekkel és juhokkal már szinte teljesen eltűntek. A baromfiudvar is szinte mindenhol üres, a háztáji kis kerteket már nem művelik. A korai és kései fagyok, a vadkár és a befektetett munka nagysága és a felsorolt nehezítő tényezők miatt sokkal egyszerűbbnek és olcsóbbnak tartják a húst és a zöldséget a boltban megvásárolni. Az előregedő lakosság, a fiatalok elvándorlása a lakosság fogyását eredményezi. Az alacsony ingatlanárak pedig leginkább roma kisebbség betelepülését eredményezi.

A diploma dolgozatom célja, hogy feltárjam ezeket a nehezítő tényezőket, megoldásokat, lehetőségeket tárjak fel a település fejlesztésére. SWOT analízis elkészítésével kiszűrjem mi lehetne a fejlesztés iránya, milyen kiaknázatlan lehetőségek vannak a falu hírnevének öregbítésére. Megkeresni a lehetséges pályázati forrásokat és az ezek által biztosított fejlesztési lehetőségeket. amik beleillenek a vármegyei és az országos fejlesztési tervekbe is. Megvizsgálni, hogy a jelen körülmények között milyen munkahely teremtő lehetőségek vannak, hogy mennyi a lehetséges fejlesztési ötletek által generált betölthető munkahelyek száma és ezek milyen szakképesítést igényelnek. Községi terek és rendezvények fejlesztése, ami a település látogatottságát és idegenforgalmát növeli. Kihasználni a település külterületén található erdőségek látogathatóságának lehetőségét, gyalogos, kerékpáros esetleg segway túra útvonalak kiépítését. A túra útvonalak mentén a településre érve helyi attrakciók bemutatása, mint a Tájház, Római Katolikus Templom. Lehetőséget teremteni, hogy az ide látogatók helyben meg tudjanak szállni, esetleg megkóstolni a helyi palóc ízeket is.

Be szeretném mutatni, hogy a megfelelő fejlesztési ötletek megvalósításával igen is lehet egy újra élhető, szerethető településsé fejleszteni Zabart, ahová örömmel költözik- vagy látogat vissza az ember.

2. Szakirodalmi áttekintés

A szakirodalmi áttekintésben diplomadolgozatom középpontjában lévő Zabar település és a település fejlesztéséhez kapcsolódóan fogalmakat szeretném bemutatni. A vidék és vidékfejlesztés fogalma, szerepe, a falu fogalma, a hátrányos helyzetű települések jellemzése, valamint Nógrád Vármegye területfejlesztési programja kerülnek ismertetésre ebben a fejezetben.

2.1. A vidék és vidékfejlesztés fogalma, szerepe

A vidék fogalma

A köznyelv, a politika és a tudományok egyaránt használják a „vidék” fogalmát, de nem ugyan abban az értelemben. A különböző tudományágak (agrár-, közgazdaság, település-, népszéstudomány, földrajz, szociológia, néprajz, statisztika, történelem, építészet stb.) is saját nézőpontjából alakították ki vidék-, ill. faluképüket (Kovács, 2003).

G. Fekete (2013) szerint a magyar nyelvben a „vidék” egyszerre jelent tájat, tájegységet, valamilyen földrajzi szempontok szerint homogén területet, valamint falusi térséget. Sőt gyakran minden, a fővároson kívüli területet is ezzel a szóval határoznak meg.

A nemzetközi irodalomban elterjedt „rurális” jelző is a városi térségekhez képest, azokkal összehasonlítva jelöli meg a tér vidéknek tartott részét (G. Fekete, 2013).

A vidék funkciói

Az Európai Tanács Vidéki Térségek Európai Chartája (1996) szerint a vidék funkciót az alábbiak szerint csoportosíthatjuk.

Gazdasági:

- munkalehetőség,
- élelmiszer szükséglet kielégítése, élelmiszer termelés,
- családi gazdaságok megélhetési forrása,
- Megújuló energiaforrások, nyersanyagok,
- Turisztikai, funkciók,
- az agrárium és a biotechnológia alapját megteremtő genetikai erőforrások megőrzése.

Ökológia:

- a természeti tényezők megőrzése,
- a biológiai sokszínűség megőrzése,
- tájkép és azok változatosságának fenntartása,
- vadon élő állatok és növények megóvása,
- háztáji haszonállatok genetikai törzs állományának védelme.

Társadalmi és kulturális:

- közösségi és kulturális értékek megőrzése,
- falusi közösségek értékeinek megtartása,
- helyi egyesületek megőrzésének fontossága,
- városi lakosok és falun élők kommunikációjának fejlesztése.

Vidékfejlesztés fogalma

G. Fekete (2013) értelmezése szerint a vidékfejlesztés a vidéki térségekben végbemenő változások alakulásába történő tudatos, tervezett beavatkozásként értelmezhető. Az intervenció mögötti érdekek lehetnek lokálisak, amennyiben az adott vidéki térségben élők életlehetőségeinek javítását, lehetnek regionálisak, amennyiben egy nagyobb térség erőforrásainak jobb hatékonyságú hasznosítását, továbbá lehetnek globálisak, amennyiben a mindenre kiterjedő környezeti szimmetria megőrzését tekintik legfontosabb céljuknak.

Az Európai Vidéki térségek Chartája a vidéki kulturális örökséget védő, valamint fejlesztő ökonomiai tevékenységeknek az egyéni tőke megtartása, ezen kívül fejlesztése érdekének megfelelően történő vonzását tartja a vidékfejlesztés lényegének (Charta, 1996).

Az FVM (2004) által kiadott dokumentum szerint a vidékfejlesztés nem más, mint „mindazon tevékenységek fejlesztése, amik a vidéki településeken élő népesség megélhetési körülményeinek, jövedelemszerzési lehetőségeinek – a testi-lelki jóllét – javítására irányulnak, ezen felül, amik a természeti erőforrások, a miliő, a táj megőrzését szolgálják, ezen kívül, amik a vidék társadalomban betöltött funkciójának ellátását erősítik.

A vidékfejlesztés alapelemei

Európai Vidéki térségek Chartája (1996) szerint a vidékfejlesztés alapelvei a következők.

- Fenntartható fejlődés: a célkitűzések elérését, az eredmények (köztük a környezeti állapot minőségének) megtartását, továbbá permanens javítását hosszabb időszakon keresztül biztosító eljárások alkalmazásával
- Esélyegyenlőség javítása: a vidéki, továbbá városi térségek között a közkiadások, az infrastrukturális beruházások, az oktatási, egészségügyi, valamint hírközlési szolgáltatások egyensúlyának javításával,
- Integrált megközelítés: a mezőgazdasági alkalmazkodás, ezen kívül bővítés, az ökonómiai diverzifikáció, a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás, a környezeti funkciók fejlesztésén azonkívül a kultúra, a turizmus, továbbá az üdülés elősegítésével,
- Diverzifikáció: az ökonómiai, valamint szociális tevékenységek körének szélesítésével, az életképes vidéki közösségek fejlesztésével, a falvak megújításával
- Helyi cselekvés, teljes, globális felelősség
- Alulról vezéreltség: a szubszidiaritás elvének megfelelőképpen a lehető legnagyobb mértékű, minden érdekelt partneri kapcsolatára épülő decentralizációval
- Egyszerű jogi szabályozás
- Programozás: átlátható eljárásokat régióként összegző vidékfejlesztési programokkal,
- Finanszírozhatóság: vidékfejlesztési hitelezési eljárások kialakítása, a bankszektor nagyobb részvétele segítségével, a kis és középvállalkozások pénzügyi korlátainak csökkenésével, kedvező hitel konstrukciók kialakítása.
- Intézményi háttér: a regionális, valamint lokális önkormányzatok, ezen kívül közösségi csoportok kapacitásainak, továbbá hatékonyságának fokozásával, a régiók, továbbá vidéki közösségek közti tapasztalatcserével,
- Permanens monitoring, további értékelés: a hatások adatokkal való alátámasztása, a közpénzek megfelelő elköltése, az innovációk stimulálása, ezen kívül a szociális viták adattal való megfelelő hivatkozása.

A sikeres vidékfejlesztés feltételei

G. Fekete (2013) szerint az alulról vezérelt fejlődés filozófiájának elfogadása. Ezen elképzelések a meghatározó értékrenddel való elfogadása. Közös elhatározás a változtatásra,

közös cselekvésre, hogy minden érintett sajátjaként akarja a változtatási szándékot, a helyi társadalom aktív közreműködésével.

Ismeretek, felvilágosítás, megfelelő szakemberek alkalmazása, hogy tudni, hogy mit, ezen kívül hogyan tegyenek. Egymás iránti szolidaritás. A kormányzati irányítási rendszer változatos jellegzetességei. Az elképzelt cél eredményes megvalósításához nélkülözhetetlen a segítő kormányzati területpolitika. Az ökonómiai társaságok érdekelttségének megtalálása, hogy támogatói, továbbá aktív résztvevői legyenek a terveinknek. Országos hálózatok működése kamarák egyesületek. Externális szakemberek elérhetősége, akik segítségünkre lehetnek a projektek megvalósításában (G. Fekete, 2013).

2.2. A falu fogalma

A „falu” szó értelmezése

Az ugor korig visszavezethető *falu* szónak többféle jelentésárnyalata van egymás mellett a 20. századi magyar nyelvben. Mást jelöl vele a politika, mást a köznyelv és mást a tudomány. A politikai és szociológiai szóhasználatban a *falu* szó egyet jelent a parasztsággal, a mezőgazdasággal, a vidékkel, a vidéki társadalommal. Erről könyvcímek, folyóiratcímek, parasztpolitikai mozgalmi kifejezések egyaránt árulkodnak. A köznapi nyelvben a *falu* városi joggal nem rendelkező, kis lélekszámú település belterületét jelenti. A hangsúly a belterületen, van. Erre utalnak a „falu szélén”, „falu mellett”, „bemegy a faluba”, „kijön a faluból”, kifejezések. A mindennapi szóhasználatban a *falu* szó a település épített világára, a csoportosuló épületek összességére szűkül le (Arcanum, 2023).

A tudományágak és társadalmi csoportok többféleképpen értelmezik a falu fogalmát

A geográfusok is részletekbe menően vizsgálták a falvakat, ők a definíciókat követően típusokat is megállapítottak. Mendöl Tibor mondta ki először, hogy "a település a lakó és munkahely térbeli együttese" (Mendöl, 1963), a falusi munkahely számára is a mezőgazdasági munkát jelentette. A falvak mezőgazdasági szerepével Beluszky Pál is egyetért, azonban felhívja a figyelmet, hogy bár a faluban túlnyomórészt a mezőgazdaságból élnek, de „a falu nem csupán a szegényebb parasztok élt tere volt.” (Beluszky, 2008)

A településtervezők a falu - város kapcsolatokat vizsgálva a falut a mezőgazdaság településformájának tekintik, a várost pedig a mezőgazdasági természetűre specializálódott

falu által előállított termékek felvevőpiacának (Nagy, 2005). A természettudomány képviselője, az ökológus, a falusi környezetnek a természethez való viszonyát vizsgálja (Ellenberg, 1990).

A modern korban egyre jobban hódít – főként a városi népesség, s az urbánus szemléletű értelmiség körében – a vidéki (falusi) idill, a falu, mint romantikus kép. Ez az idill gyakran az ismeretlen szépség iránti vonzódáson, valamint a rögzült tradíciókon, az ezekből levezetett gondolatátársításokon alapul: a mezőgazdaság szépsége, természeti táj, satöbbi. Ebből következően "sokak részére a falu a nyugalom szigete, az egyre gyorsabban terjedő fejlődés, virtualizáció, valamint globalizáció városának ellentéte. Egy szóval a „normális élet” színtere (Henkel, 2012).

A vidéki idill mítoszának helyre tétele érdekének megfelelően a Brno-i Mendel Egyetem kollégái elemezték a falvak XXI. századi megjelenési formáit, s ez alapján próbálták meghatározni, mit is jelent ma a vidéki idill. A vizsgálat alkalmával kiderült, hogy a csendes, békés település helyett az élhető falut a pulzáló, élő felületek, a lokális kezdeményezések, továbbá a közösségi aktivitás mozgatja. Ez jelenti ma a vidéki idillt, melynek bázisa a lokális kisközösség (Pospěch et al., 2015). Gerhard Henkel szerint „a falu egyszerűen a vidéki helységet, ezen kívül a falusi népesség összességét jelenti, a falu következőképpen a vidéki léttér gyűjtőfogalma, a város ellentéte” (Henkel, 2012).

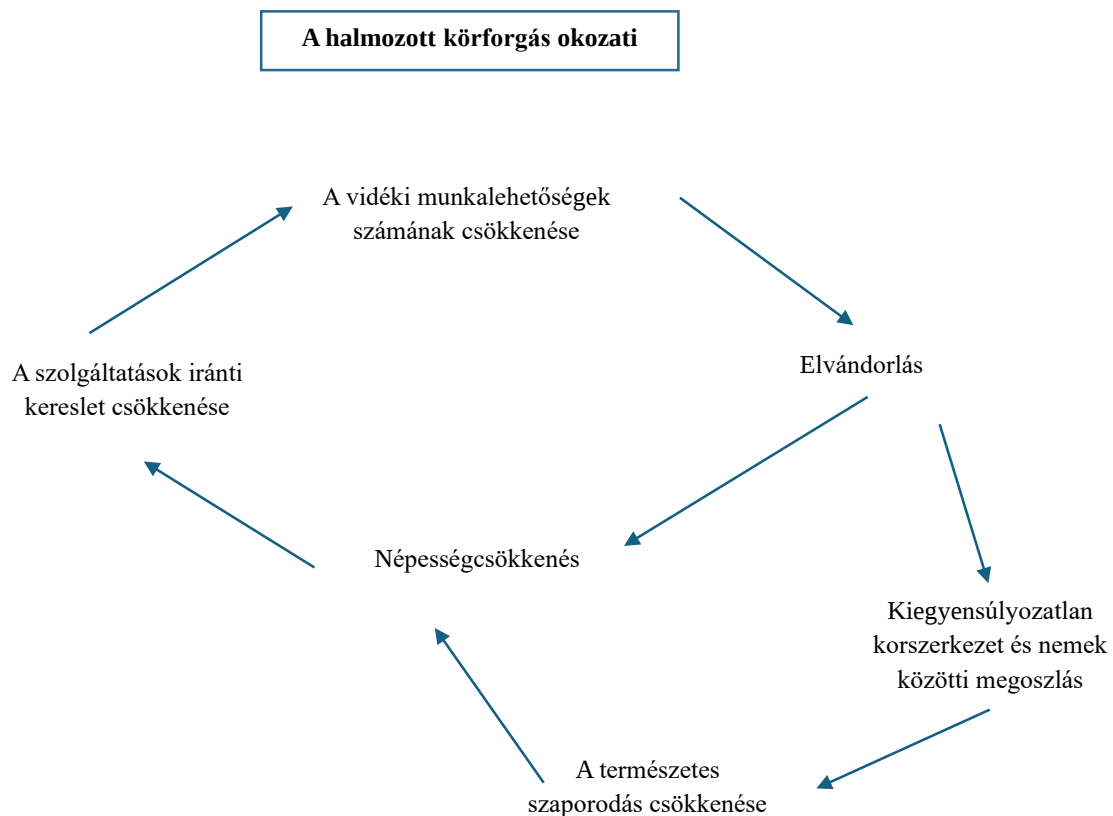
Beluszky és Sikos (1982, 2007) a falukat többször is felmérték, először 1982-ben publikálták majd 2007-ben. A településeken bekövetkező változások alapján a vizsgált település a Gyorsan fogyó népességű, alapfokon ellátatlan, kedvezőtlen életkörülményeket nyújtó, egysíkú funkciókkal rendelkező kis- és aprófalvak besorolásnak felel meg. Valamint rossz munkaerőpiaci helyzetű, fogyó népességű, hátrányos helyzetű, torzult demográfiai-társadalmi szerkezetű kistalvák (hátrányos helyzetű aprófalvak) besorolásnak is eleget tesz (Beluszky-Sikos, 2007).

Az aprófalvak helyzetét legjobban talán Bajmócy Péter és Makra Zsófia foglalta össze: „a hazai faluállomány legkisebb lélekszámmal rendelkező elemei egyre csökkenő népességmegtartó erővel bírnak, mely egyes esetekben a falvak teljes elnéptelenedését, fizikai megszűnését és az épületállomány súlyos leromlását eredményezi (1. ábra). Az aprófalvak kedvezőtlen demográfiai állapotát nehezíti az önkormányzatok rossz anyagi helyzete, az elszegényedés, a

munkanélküliség általánossá válása és az egyes települések rossz közlekedési infrastruktúrával való ellátottsága.” (Bajmócy-Makra 2015).

1. ábra: A halmozott körforgás elve

(forrás: saját szerkesztés, Drudy 1989 alapján Szörényiné Kukorelli 2010 alapján)

2.3. Hátrányos helyzetű települések jellemzése

Az átlag alatti versenyképességű járások jellemzői: a járások többségének alacsony a lakónépessége (kivéve a megyeszékhelyeket), amely mindenütt jelentősen csökkent 2001 óta, ehhez kapcsolódva a lakásépítés is minimális, az egy lakosra jutó SZJA alap az országos átlag alatti, nem éri el az 1,5 millió forintot, a foglalkoztatási ráta 50-55% között, a nyilvántartott álláskereső aránya átlagosan 6-10% között mozog, a foglalkoztatottak iskolázottsága alacsony, átlagosan 15%-uk csak általános iskolai végzettséggel bír, a diplomások aránya is csak 10-15% közötti (kivéve az intézményekkel rendelkező megyeszékhelyeket) a mezőgazdasági, és az ipari tevékenység jelentősége a járások egy részében jóval nagyobb,

mint országosan az országos átlagot nem éri el az ezer munkavállalási korúra jutó működő vállalkozások száma (Lengyel et al., 2015).

A morfológiai egységek vizsgálatakor azok településfejlesztésben betöltött szerepének meghatározása a cél, ennek indikátorai pedig a helyben megteremtett munkahelyek száma,

- az igénybevett terület mérete, és
- a település adó- ill. egyéb bevételeihez való hozzájárulás.

Elmaradott térség:

1996.évi.XXI.Törvény A területfejlesztésről és terület rendezésről az *elmaradott térséget a következők szerint jellemzi*: ahol a gazdaság értéktermelő képessége, infrastrukturális fejlettsége és társadalmi mutatók jelentősen kedvezőtlenebbek az országos átlagnál.

Hátrányos helyzetű település tulajdonságai (HHK):

Hajdu Gábor (MTA TK SZI) és Sik Endre (TÁRKI) szerint a vizsgált dimenziók (életképesség, elérhetőség, intézményi – egészségügy, oktatás, szociális – ellátottság, infrastruktúra, helyi gazdaság és közigazgatás) mindegyikére, noha ennek mértéke más, a HHK általában a rosszabb helyzetűnek mutatkozott, mint a fejlettebb kistépülések vagy a hátrányos helyzetű nagyobb települések átlaga, s kivétel nélkül, mint a fejlett nagyobb települések.

A HHK körébe kerülés esélyét növeli a rosszabb elérhetőség (a vasútállomás és a postahivatal hiánya, továbbá, ha egy település minél távolabb van Budapeستől, annál valószínűbb, hogy a HHK lesz belőle) (Hajdu- Sik, 2014).

Növeli a HHK körébe való tartozás esélyét a vállalkozások alacsony száma, továbbá az általános iskola, a háziorvosi szolgáltatás és a bankfiók hiánya is. A LHH kistérségekben levő települések a többi településnél nagyobb eséllyel lesznek hátrányos helyzetű kistépülések. Végül a regionális hatás sem elhanyagolható: a dél-dunántúli, mindkét alföldi és az észak-magyarországi régióban élés is növeli a HHK létrejöttének esélyét (Hajdu- Sik, 2014).

Ha a HHK között vizsgáljuk a területi elhelyezkedés, a településméret és a kistérségi hátrányok hatását, azt találjuk, hogy a dél-dunántúli elhelyezkedés az észak-magyarországihoz képest ritkábban (pl. rosszabb az infrastruktúra), az apró falujelleg a nagyobb kistépülésekhez képest gyakrabban (pl. nagyobb vándorlási veszteség, rosszabb infrastruktúra és általában minden ellátás terén) tovább fokozza a hátrányok mértékét. A kistérségi hátrány hatása

ellentmondásos: van, amiben a nem LHH kistérségbe sorolt településekhez képest rosszabb (pl. sok mozgással történő vándorlási veszteség, a roma/cigány származásúak magas aránya, Budapest messzesége), de van, amiben jobb (pl. úthálózat) az LHH-ba tartozó HHK helyzete (Hajdu- Sik, 2014).

Az elmaradottság tényezői

G. Fekete Éva észak-magyarországi kutatásai alapján (2006) alapvetően öt fő tényezőt nevez meg az egyenlőtlenség előidézői és az elmaradottság tényezői között:

1. A demográfiai egyensúly felbomlását
2. Elszigeteltséget
3. Gyenge térségi jövedelemtermelő képességet
4. A szükségletek kielégítésének akadályait
5. Környezeti erőforrások alul-vagy túlhasznosítását

A demográfiai egyensúly felbomlásának egyik legszembetűnőbb sajátossága a népesség elöregedése. A demográfiai folyamatok az összes többi környezeti elemre is hatnak: a képzett munkaerő hiánya rontja a vállalkozások területi versenyképességét, ezért nincs térségi jövedelem, alacsony a térség tőkeemgkötő képessége, így a beruházások hiányával találjuk szembe magunkat (G. Fekete, 2006).

Az elszigeteltség lényege egy közlekedés-földrajzi és kommunikációs elzártság, azaz, hogy a közlekedés és kommunikáció szintjén is a kifelé és befelé áramlás korlátozott. A kedvezőtlen közlekedés-földrajzi helyzet azt jelenti a hátrányos helyzetű kistérségekben, hogy az ilyen területeket elkerülik a vasútvonalak, vagy a térség peremén futnak. A közutak elhanyagoltak, gyakori a zsáktelepülés jelleg (G. Fekete, 2006).

G. Fekete (2006) szerint a gyenge térségi jövedelemtermelő-képesség az elmaradottság másik kardinális miertje. Ezen a tőkehiányt, a gazdaság teljesítőképességének alacsony szintjét szoktuk érteni. A probléma ez esetben az, hogy a felzárkózáshoz szükséges tőke helyben nem termelődik meg. A lokális cégek részére a szűk helyi piac nem tesz lehetővé stabil üzleti működést, valamint externális piacokra sem tudnak betörni, hisz ahhoz sem kapacitásuk, sem infrastruktúrájuk nincsen meg. Az externális szolgáltatók a fejletlen, továbbá képzetlen humán erőforrás, gyenge infrastrukturális háttér, elégtelen üzleti miliő okán nem települnek a térségbe. Ha mégis betelepülnek, a jövedelmet kivonják, így a tevékenységük csupán mérsékelten járul hozzá a térségi fizetések képződéséhez (Süli-Zakar, 2010).

Jakobi és Kiss (2003) szerint nem csak a keresleti oldallal van probléma. Alapvető gond a térség kínálta gazdasági- szolgáltatási kínálat, mely jellemzően az elmaradott térségekben alatta van az igényeknek. Ez a tény is kiáramoltatja a térségben megtermelt jövedelmeket. Az ilyen térségek jövedelemtermelő-képessége, továbbá a helyben történő vásárlásokkal a jövedelmeket megtartó képessége az externális támogatások fogadására is eleve alkalmatlanná teszi az ilyen térségeket. Mind az Európai Unió, mind a magyarországi pályázati rendszer bonyolultságának, továbbá összetettségének köszönhetően az externális források megszerzéséhez hiányzik az érdekérvényesítő-képesség, valamint sajnos a források értelmes fogyasztására képes menedzsment is hiányzik. A térségi fizetések hiánya kihat valamennyi elmaradottsághoz hozzájáruló tényezőre. Mindez ugyanis magát követően vonja a fejlesztési források hiányát, a fizikai miliő pusztulását, a megélhetési problémákat, a közlekedési infrastruktúra elégtelenségét (Jakobi – Kiss, 2003).

A szükségletek kielégítésének akadálya a családok csekély jövedelméből, ezen kívül az elérhető szolgáltatások alacsony színvonalából adódik. A családok alacsony fizetése a munkanélküliségből, az eleve alacsony jövedelemből, az inaktívak (bérjövedelemmel nem rendelkezők) magas arányából adódik. G. Fekete modellje alapján ezek kapcsán a legkevésbé felmért következményekkel járó tényezőnek azt a tényezőt tartjuk, melyet a segélyezés tart fenn úgy, hogy a munkából való kiesést követően a segélyezetttség mint életforma jön létre, ezen kívül ez több generációs munkanélküliséggé válhat, ami végeredményben a munkától való elfordulást okozza. Ez a térség fejlődése tekintetében amiatt csapdahelyzet, mert az így szocializálódó tömegek egyre kisebb mértékben lesznek motiválhatóak a munkavállalásra. Az elérhető szolgáltatások alacsony színvonala abból adódik, hogy szerény a fizetőképes kereslet, valamint ez már az alapszolgáltatások biztosítását is megnehezíti (Csatári, 1996). A nagyméretű távolságok, a kis felhasználás a magas fajlagos szállítási kiadások ezen felül megnövelik az árakat. Így mindezekből következik, hogy a kistérség lakossága elméletileg három lehetőség közül választhat, esetleg leszállítja az igény szintjét, esetleg vállalja az önellátást, öngondoskodást nagyobb távolságokból, esetleg elköltözik. Természetes módon a három lehetőség nem egyforma súllyal merül fel az individuális döntésekben. A költözés egy bizonyos kort követően példának okáért már nem kivitelezhető alternatíva (Káposzta et al., 2010).

A környezeti erőforrások a térség fejlődése tekintetében értékke csupán abban az esetben válnak, ha felismerik, feltárják őket, továbbá olyan hasznosítási módot találnak vele

kapcsolatban, mely rentábilis innováció irányába segíti a térséget. Elmaradott kistérségeink legnagyobb értéke a viszonylagosan megfelelő állapotú, érintetlen természeti környezet (Baranyi, 2004, Nagy-Káposzta, 2004). Jellemzően ezek az értékek lényegében feltáratlanok, kihasználatlanok. Mivel a környezettudatosság, az értékvédelem szemlélete az ilyen térségekben meglehetősen fejletlen, emiatt jelenleg gyakorta az jelent nagyobb nehézséget, ha ezen kontrollok nélkül kezdődik a térség erőforrásainak feltárása. Nem lesz szerencsésebb az a vidék, mely úgy kezdi el intenzíven hasznosítani környezeti erőforrásait, hogy a hasznosítás környezeti következményeivel nem számol. Gondolok itt az erdők tarra vágására, a környezetszennyező hulladékégető építésére, stb. (G. Fekete, 2006).

Összességében kijelenthető, hogy az elmaradott kistérségekben a legnagyobb nehézséget a tömeges, ezen kívül mélyülő munkanélküliség, a kielégítetlen belső szükségletek, a permanensen leépülő szolgáltatások, valamint pusztuló természeti értékek, ezen kívül az ezekből kialakuló konfliktushelyzetek okozzák (Káposzta et al., 2010, Baranyi, 2010).

Területi verseny, versenyképesség

A területi verseny egy olyan mechanizmus, mely a területi egységek között zajlik, ezen kívül célkitűzése a régióban, városban élők jólétének növelése a regionális, lokális gazdaság fejlődésének elősegítésével, mely fejlődést bizonyos csoportok a lokális politikán keresztül más térségekkel versengve, rivalizálva igyekeznek befolyásolni explicit, esetleg sok esetben implicit módon (Lengyel-Rechnitzer, 2000).

Az aprófalvak, perifériák, ezen kívül egyéb öregedő korszerkezetű térségek részére népességmegtartó, valamint -vonzó képességük javítása érdekének megfelelően újabb, életképes térségi - példának okáért ökológiai, lakó-, rekreációs - funkciók kialakítása, esetleg azok megőrzése jelenthet megoldást. A következő fejlesztések szolgálhatják effektíven a versenyképességet (Lengyel-Rechnitzer, 2000):

- a regionális üzleti környezet és szolgáltatások fejlesztése
- az elérhetőség javítása úthálózatok fejlesztése
- térségi hálózatok ösztönzése
- kkv-k regionális fejlesztése, támogatások generálása
- a tudástársadalom építése és az innováció területi terjesztése, oktatás fejlesztés
- a regionális és helyi menedzsment szervezeti fejlődése, tudásának bővítése

- stratégiák ösztönzése
- a regionális és települési marketingkommunikáció erősítése
- a környezet megóvása és fejlesztése
- a turisztikai infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése•

A periféria fogalma

Nemes Nagy József a következők szerint értelmezi a perifériát, a hagyományos földrajzi közelítés a perifériát jellemzően a peremi fekvéshez (a határmentiséghez) kapcsolja. A belső társadalmi térben a periféria a centrum fogalmának ellenpárja, a társadalmi viszonyrendszer negatív, kiszolgáltatott helyzetű elemeinek összességét fogja meg, a társadalmi viszonyrendszerekben a periféria a negatív pólus helyébe lép. Míg a társadalomkutatásban, a szociológiában, a gazdasági vagy politikai rendszerek (pl. a világ gazdaság) vizsgálatában a társadalmi tartalom a domináns, a tudomány számára éppúgy a két regionális (helyzeti és függési) periféria- tartalom viszonya, egybeesése vagy szétválasztása az igazi vizsgálati probléma.

A földrajzi és a társadalmi periféria közötti viszonyoknak több eleme, többfajta összefüggése van. A társadalmi tér folyamatok elemzése egyértelművé teszi, hogy a földrajzi periferia-helyzet (a peremifekvés) gyakorta társadalmi periférikus pozíciót, függést, érdekérvényesítési deficitet, elmaradottságot, a földrajzi periféria maga is tényezője (lehet) a társadalmi peremhelyzetnek (Nemes Nagy, 1998).

A fejlesztésben két dologra lehet támaszkodni az egyik az úgynevezett kemény tényezők (Hardver): földrajzi fekvés, infrastruktúra, helyi erőforrások, gazdaság, míg a másik a puha tényezők (Softver): társadalmi és humán tőke, helyi kultúra, hagyománytisztelet, tudás, életminőség (Szörényiné Kukorelli, 2010; Horváth, 2013).

2.4 Nógrád Vármegye területfejlesztési program

A fő cél, hogy 2030-ra Nógrád vármegye Magyarország legzöldebb térségévé váljon, beleértve az egészséget, a fenntarthatóságot, a tudást és szellemiséget is. Nógrád vármegye legyen az országnak az a vármegyéje, ahol vállalkozni, pihenni, lakni és megöregedni is jó.

A teljesség igénye nélkül felsorolására kerülnek átfogó- illetve horizontális célok, a területfejlesztési program céljait a 2. sz. melléklet tartalmazza.

Átfogó Célok:

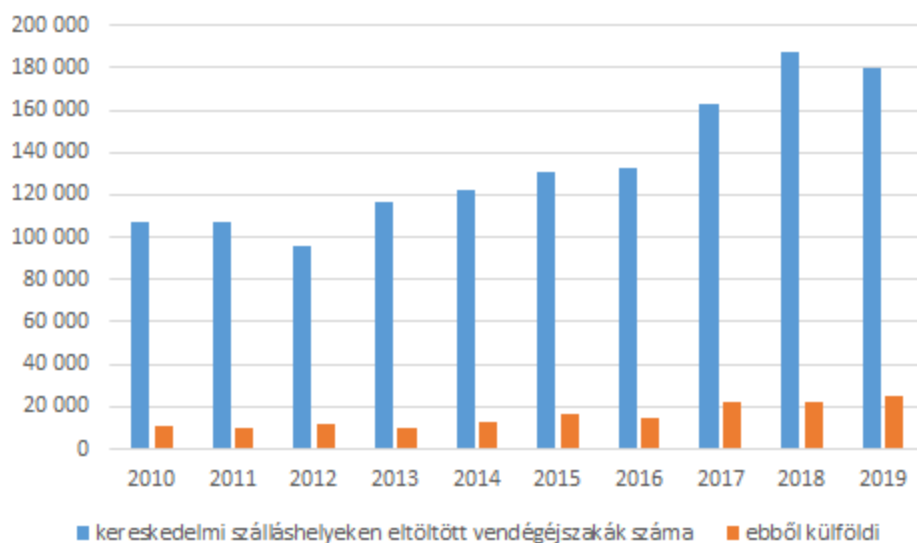
- Egészség, sport, rekreáció, rehabilitáció
- Fentarthatósági célok megvalósítása, levegő és vízminőség javítása, rozsdá övezetek felszámolása
- Fokozódó tudás és jólét gyarapodása, vállalkozás felélesztés és támogatás leginkább a KKV-k ami jelenleg a vármegye gazdasági bázisát jelenti, Digitalizáció fokozása. Személyek, vállalkozások, települések tudás bázisának fejlesztése.

Horizontális célok:

- Foglalkoztatás bővítése: Nógrád Vármegye utolsó helyen áll a foglalkoztatást tekintve ezért előnybe kell részesíteni a munkahely teremtő beruházásokat.
- Hátrányos helyzetű népesség felemelkedésének előmozdítása
- Infokommunikációs technikák széleskörű alkalmazása: . Elengedhetetlen, hogy azokat a fejlesztéseket támogassák, amelyek jövőbe mutatóan alkalmazzák és fejlesztik a digitalizációt, legyen az humán, közigazgatási, technológiai vagy turisztikai fejlesztés.
- Környezeti állapot javítása: A vármegye zöld jellegéből adódóan az összes fejlesztési beavatkozásnál nélkülözhetetlen a környezeti szempontok figyelembevétele, a környezeti állapot javítása annak érdekében megfelelően, hogy kedvező adottságainkat hosszabb időszakon keresztül fenn tudjuk tartani. Természeti értékeink, erőforrásaink kihasználása nem érheti el azt a szintet, amikor a szerzett haszon azok rovására növekedik.

2 ábra: Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma 2010-2019 között

(Forrás: Nógrád Vármegye területfejlesztési program)

Az ökonomiai versenyképesség növelése stratégiai célkitűzés esetén a turizmusfejlesztést, valamint a kis-, továbbá középvállalkozások fejlesztését segítő projektjavaslatok kapták a legnagyobb hangsúlyt Nógrád vármegye esetében. A megyében tevékenységarányosan a beavatkozások több, mint 20%-a a turizmusfejlesztését helyezi előtérbe. A fejlesztési szükségletek legnagyobb mértékben a turisztikai vonzerők, ezen kívül szolgáltatások, továbbá az ezekhez kapcsolódó infrastruktúra, valamint szálláshelyek fejlesztésében nyilvánulnak meg a projektjavaslatokban (2.ábra). A vármegye ökonomiai helyzetelemzéséből a vizsgált időkből egzakt módon mutatkozik a pozitív tendencia, így az ökonomiai szektorban rejlő potenciálok kiaknázása megalapozott.

3. Anyag és módszer

Ebben a fejezetben mutatom be a választott települést. A primer kutatásomat melyet az interjúk készítésére alapoztam. Valamint a SWOT analízist készítettem a gazdasági, társadalmi és környezeti adatok és az interjúkból szerzett tapasztalatok alapján.

3.1. Zabar bemutatása

Zabar az ország egyik legszebb, leghidegebb és méltatlanul elfeledett részén fekszik az Észak-magyarországi Régiónak.

Zabar község Nógrád váregyében található, a Salgótarjáni járás és a Salgótarjáni kistérség részeként. Idegenforgalmi szempontból az Észak-Magyarország turisztikai régióhoz és az Észak-Magyarország turisztikai és idegenforgalmi marketing régióhoz kapcsolódik.

Közös önkormányzati hivatalt tart fent a község önkormányzata. A hivatal Somoskőújfalu településen található.

A település több részből áll: Külső- és Belső-Zabar, Bárkányitanya, Hegyesbükkipuszt, Kútágapuszt, Malomútpuszt és Szőlőalja.

3.1.1. Története

Zabar, Szláv eredetű név, a „za” mögött + „borb” fenyőerdő összetételéből, fenyőerdő mögöttit jelent.

A trianoni határok előtti Gömör vármegye legdélibb települése. A Tarna völgyében, Heves Borsod és Nógrád vármegyék találkozásánál. Ma Nógrád vármegyéhez tartozik a trianoni béke óta.

A Zabaron található templom műemlék. Eredetileg a XIII. században román stílusban, majd a XV. században csúcsíves stílusban átépítették. A Magyarok Nagyasszonya tiszteletére szentelték fel. A legújabb felújítása az 1980-as években történt a Műemlék Felügyelőség irányításával. A millennium tiszteletére 2000-ben teljes belső felújítást eszközöltek. 2011-ben felújító külső festést kapott.

Temetője:

A templom körül még enyhén kidomborodó sírhantok bizonyítják, hogy ősi hagyományként a templom körül temetkeztek. Szájhagyomány szerint az 1800-as évekbe első felében még ezt a temetőt használták, s a feljegyzések szerint a török hódoltság előtt a település is a templom körül volt. Az újabb temetőt a templomtól északkeletre lévő hegyoldalon alakították ki s napjainkig folytatják a hegynyúlvány déli, másik oldalán. A templom körül néhány újabb sírt is látni az 1950-es évekből.

3.1.2. Településkép

Zabar a Tarna, illetve az őt tápláló patakok mélyítette, összefutó völgyeiben terül el. Utcára merőleges szalagtelkek sora alkotja a település képet. A főutcák egyes településrészekén az adott völgy patakja miatt kettéválnak, illetve van, ahol a patak a telkek és az utcák között folyik. A lakóépületek nem álnak mindenhol merőlegesen az utcafrontra. A zabari telkek előkerttel rendelkeznek. A településen találni régi, mind rövid, mind hosszanti oldalával az utcára néző XX. század eleji építésű házakat is, de akad az utca vonalához viszonyítva ferdén épített régi ház is. Közös vonásuk az elől kontyolt nyeregtető.

A legelterjedtebb építményforma a szocialista korszak béli sátortetős kockaház. A nagy, széles ablakú, kettő-három szobás élettér jellemzi. A 8-9 méteres utcai homlokzaton szimmetrikusan megjelenő, két-három szárnyú ablak és a sátortető kötelező elem a vakolat vagy ritkábban csempe díszítés, valamint a vaskerítés teszi teljessé a képet. Mögöttük a kocka házaktól elválva, lineárisan sorolt kis gazdasági épületeket még lehet néhol látni. Gyakori látvány a felújított plusz szinttel ellátott modernizált ház.

3. ábra: Zabar úthálózata

(Forrás: Google maps)

Zabar alaprajza (3. ábra) az egyik legősibb alaprajzot tükrözi, hiszen szabálytalan utcahálózat jellemzi. Ebből adódik a halmaz falu jellege ebből adódóan több belterületi egység figyelhető meg melyek nagyobb földrajzi távolságokra fekszenek egymástól, ezek nevezhetők útmenti település részeknek is. Ilyen település rész Külsőzabar, illetve Kútágapuszta. A Tarna, illetve az őt tápláló patakok mélyítette, összefutó völgyeiben terül el. Jól megfigyelhető, hogy az utcák, illetve a telkeken elhelyezkedő lakóházak követik a Cserhát vonulatait, a lakott területek alacsonyabb térszintekre koncentrálódnak. Másrészt. a hosszú évszázadok során a különböző település részek önálló településként léteztek.

Zabar főutcájának, illetve településközpontjának a Petőfi Sándor utca tekinthető hiszen itt találjuk a lakóházak és a játszótér mellett azokat az épületeket, melyek a lakosokat szolgálják. Megemlítenéd, hogy egyedi módon a katolikus templom a két lakott terület (Külső-és Belsőzabar) között épült fel a XIII. században. A település karakterét is meghatározó szakrális épület műemléki védelem alatt áll.

Zabaron az Ady Endre és a karikás Frigyes úton jellemzőek a szocialista korabeli kockaházak melyek két nagy ablakkal néznek az utcára, sátortetőik palával vagy cseréppel fedettek.

A Zabar és Külsőzabar településrészekén rendszerint oldalhatáron álló épületek álnak, melyek a Petőfi utca mentén nagyobb 5-10m előkerttel, a többi utca mentén kisebb előkerttel lettek telepítve. Általánosan elmondható, hogy a gondozott előkertek meg határozó elemei a rendezett település képnek melyeket alacsony, áttört kerítések választanak el az utcától. A településen a beton vagy téglalábazatos, fa vagy fémmezős kerítések a jellemzők. Az utcára néző homlokzatokon egyszerű paszellszínekkel vakolt oromzatok figyelhetők meg.

A településen megjelennek a népi értékek, tornácos házat alig találunk, de az osztott, kétszárnyú faablak fehér vagy sötétbarna színben, az alacsony áttört fakerítés, cserépfedés, halványszínű díszítés nélküli vakolt homlokzat, nyeregtető megtalálható. Ezeknek az értékeknek a gondozása és megtartása javasolt a településen.

Zabar sajátossága a többszintes lakóépületek is melyek zömmel nyereg, nyereg és konty tetővel egészülnek ki. Ezeknél az épületeknél a főhomlokzaton erkély loggia vagy terasz is megjelenhet.

Az épületek mögött az oldal határon álló házak vonalában kisebb méretű nyeregtetős melléképületek állnak, melyek karakterében a lakóépületekhez hasonlóak. Néhány helyen az udvaron álló nyári konyha is megjelenik.

3.1.3. Fekvés és éghajlat

Nógrád vármegye északkeleti határán, a Medves-fennsík peremén, a Tarna patak völgyében fekszik, a szlovák határ mentén, Salgótarjától közúton 30, Ózdtól 24,5 km-re, a 2304-es, a 2305-ös és a 2306-os utak találkozásánál, délen érinti még a Szilaspogonyra vezető 23 111-es út is. Nógrád vármegye legkeletibb pontja. A község természeti környezete, klímája jó lehetőséget nyújt erdei kirándulásokra, gombagyűjtésre. A Novohrad-Nógrád UNESCO Globális Geopark települése.

Zabar, valamint környéke hazánk egyik leghidegebb téli középhőmérsékletű területe. 2020. októberi adatok szerint az év 365 napjából 55-nél Zabar tartja a napi minimumhőmérsékleti rekordot. A település két részből áll: Külső-, ezen kívül Belső-Zabar; a hidegrekordok az utóbbira jellemzők, mivel dombok között, völgyben fekszik, amíg Külső-Zabar nyíltabb területen helyezkedik el.

3.1.4. Természet földrajz

A csapadék átlagos mennyiségű, de gyakran nem egyenletes eloszlású. A leggyakoribb szélirány az ÉNy-i, az átlagos szélesség 2 m/s körüli. Az utóbbi évtized időjárási szélsőségeként több alkalommal figyeltek már meg tornádót, amelyek közül a legnagyobb pusztítást a 2011. júliusi eredményezte az erdőkben.

A térség klímája szubkontinentális, mely mérsékelt hűvös és mérsékelt száraz. Az évi középhőmérséklet 1–2°C-kal alacsonyabb az országosnál, a sokéves átlag 8,2–8,7°C, a nyári félévé 15,5°C körüli. Az ország hidegrekordjai közül sok Zabarhoz kötődik.

Földtani dimenzió tekintetében a térség fiatalnak tekinthető, geológiai felépítése kevésbé változatos, mint a szomszédjaié.

A területen az agyagbemosódásos barna erdőtalajok az uralkodók. Döntően harmadidőszaki kőzeteken képződtek, mechanikai összetételük homokos vályogtól agyagos vályogig terjed, de túlnyomórészt vályogok. Vízháztartásukra a közepes, esetleg gyenge vízvezető, valamint nagyméretű vízraktározó kompetencia jellemző.

A cseres-kocsánytalan tölgyesek (*Quercetum petraeae-cerris*) a hegyvidéki jellegnek megfelelően az északi kitettségű oldalaktól eltekintve az összes tengerszint feletti magasságban előfordulnak. Ez a legnagyobb kiterjedésű zonális társulás, mely a védett terület zárt erdőtömbjének zömét alkotja.

A melegkedvelő tölgyeseket (*Corno-Quercetum*) relatíve kis területen, a meredek, déli lejtőkön találjuk. A társulás melegigényes, közepes vízigényű, magas viszonylagos fényigényű növényfajokból szerveződik. A dús cserje-, valamint fejlett gypszint kialakulását a közepes növekedésű, ritkás lombkoronaszint teszi lehetővé, melyben a kocsánytalan tölgy dominanciája mellett megtalálható a mezei juhar, molyhos tölgy, csertölgy, valamint vadkörte is. Talajvédelmi célból idegenhonos akácok, erdei és feketefenyvesek, lucosok állnak.

Állományait előszeretettel keresik a gombázók, akik leggyakrabban rókagombát és vargányát gyűjtenek.

Az összefüggő erdőség az államhatáron átnyúlva kapcsolatban áll a Kárpátokkal, a Tátrával nem csoda, hogy hiúz, farkas is előfordul, továbbá mind gyakrabban bukkan fel a barna medve. A térség vadászati dimenzió tekintetében értékes, nagyvadas terület, különösen a gímszarvas, muflon, valamint vaddisznóállománya híres. Sajnos a túlszaporodott vadállomány kártétele komoly mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és természetvédelmi nehézséget jelent.

3.1.5. Társadalmi felépítés és gazdálkodás

A népesség a hátrányos ökonómiai helyzetének okán elvándorol, a vidék megtartó erővel alig bír, a település az elöregedés jeleit mutatja. A munkanélküliség rendkívül magas, a társadalmi helyzet kedvezőtlen. A nehéz körülmények között élő népesség így természeti környezetére szorul, arra jelentős mértékű, gyakran negatív hatást fejt ki: pl. külterületi hulladéklerakás, tüzelő, csiga, továbbá gomba illegális gyűjtése, gyepek égetése.

Gazdálkodás:

A nagymértékű erdőszűltségből adódóan az erdőgazdálkodás domináns, a tájvédelmi körzet erdeinek 60 százaléka állami, valamint 40 százaléka magántulajdonban van. Két erdészeti (Egererdő Zrt, Ipolyerdő Zrt.) továbbá számos erdőbirtokosság, magán erdőgazdálkodó funkcionál a területen, amelyek elsődlegesen alacsonyabb jövedelmezőségű tűzifát termelnek. A legtöbb konfliktusforrás az falopásból, valamint a túlszaporodott nagyvadállományból adódik.

A kedvező természeti adottságok (jó levegő, tiszta vizek, nagyfokú erdőszűltés stb.) az alacsony környezeti terhelésű, úgynevezett szelíd, esetleg ökoturizmus bázisát képezhetnék, de az infrastruktúra elmaradottsága a fejlődést nem segíti. Egyelőre csupán a vadászatból származó idegenforgalmi bevétel számottevő.

Területe, mint az egész Medves-vidéknek, a közel múltig híres volt extenzív állattartásáról.

3.2 Civil szervezetek és egyéb szervezetek

Civil szervezetek

1) Zabarért Egyesület:

Az egyesület főként Zabar községért tevékenykedik, céljának, feladatának tartja a néphagyományok felelevenítését, ápolását, a népi, néprajzi, valamint népművészeti értékek megőrzését, bemutatását. Az összes réteget, az összes korosztályt igyekszünk megszólítani. Településünk kulturális életének újraélesztése, a település lakóinak összetartozását erősítendő projektek szervezésével.

- Céljuk a turisták számára a Zabar település csábítóbbá tétele, megismertetése.

- Jótékonyági, ezen kívül egyéb rendezvények szervezése (sport, családi, szabadidős programok)
- az Egyesület tagjai a szervezet céljait erősítve – tenni akarásukkal, ötleteikkel, személyes közreműködésükkel cselekednek.
- A közösségi élet fejlesztése szociális aktivitáson alapuló kezdeményezések mentén, miközben élményekben gazdag programokkal mutatja meg a szabadidő értékes eltöltésének formáit, valamennyi korosztály részére.
- Egészséges életmódra nevelés megelőzés.
- Az állat-, ezen kívül környezetvédelem népszerűsítése, valamint ehhez kapcsolódó rendezvények szervezése, továbbá lebonyolítása.
- A rászoruló szociális csoportok segítése, segítségnyújtás, karitatív tevékenység.
- Környezeti értékeink megóvása.
- Hagyományink megőrzése, a jövő generációjának interpretálható módon, ennek érdekében megfelelően, tájház, hagyományok házána a megalkotása.
- Keresztény gyökereink, ezen kívül a polgári értékrend ápolása községünkben

Az egyesület programjai:

Zabari hideg fesztivál, ami új szintet hozott a település életében. Kiváló mintája annak, hogy egy negatív adottságokkal rendelkező település, hogy tudta mégis előnyére fordítani a negatív hőmérséklet rekordok évről-évre való megdöntését. A hideg fesztivál már három alkalommal került megrendezésre évről-évre nagyobb sikerrel. a fesztivál mindenkit szeretettel vár, látogatása ingyenes. Lehetőség van a helyi látványosságok megtekintésére, megkóstolni a palóc étkeket, meghallgatni az asszony kórust vagy kosarat fenni a hagyományos mesterségeket bemutató sátorban.

Ezen kívül még rendszeresen szervez szemétszedési akciókat, ahol a környező utak és erdőségek megtisztításával foglalatoskodnak. Karácsonyi, húsvéti ünnepségeket szerveznek a gyermekeknek vagy éppen rajz pályázatot írnak ki, hogy a kicsik a kreativitásukat is bemutathassák. Télűző jelmezes felvonulást szerveznek, ahol is felvonul a falu apraja nagyja énekelnek, táncolnak a végén pedig tábortűzzel űzik el a telet. És megtartanak elfeledettnek hitt szokásokat, mint például a május elsejei Májusfa állítás! Megemlékeznek a nemzeti ünnepekről megkoszorúzzák, karbantartják és ha szükséges felújítják a hősi emlékműveket.

2) Szorgos Polgár őr és önkéntes tűzoltó egyesület:

A Zabari Szorgos Polgárőr Egyesületnek számos fontos feladata van a közösség biztonságának és jólétének elősegítése érdekében. Az egyesület 2020-ban alapította Bogdáné Benke Barbara.

- Az egyesület tagjai segíthetnek a bűnmegelőzésben azzal, hogy járőröznek a településen, felügyelik a közterületeket és segítenek a lakosságnak megelőzni vagy jelenteni a bűncselekményeket.
- A polgárőrök rendszeresen járőröznek a faluban, ellenőrzik a közterületeket, a parkokat, az óvoda környékét és más potenciálisan veszélyes vagy gyanús helyeket.
- Az egyesület tagjai segíthetnek a közlekedési irányításban és a közlekedési biztonság előmozdításában, például közlekedési irányításban segédkezve a forgalmas kereszteződésekben vagy eseményeknél. A hidegfesztivál alkalmával ők irányítják a forgalmat illetve a parkolást.
- Az egyesület részt vehet közösségi eseményeken és rendezvényeken, például ünnepeken, fesztiválokon, hogy segítsenek a rendezvények biztonságos és zavartalan lebonyolításában, mint a hideg fesztivál vagy az utcai felvonulások.
- Az egyesület tagjai segíthetnek az emberek tájékoztatásában és oktatásában a bűnmegelőzésről, a közlekedésbiztonságról és más fontos közösségi ügyekről, például az elsősegélynyújtásról vagy a környezetvédelemről. tűzmegelőzésről.
- Az egyesület közvetítő szerepet tölthet be a lakosság és a hatóságok között, segítve a közösség és a rendfenntartó szervek közötti kapcsolatot és együttműködést.
- Az egyesület tagjai részt vehetnek a vészhelyzeti helyzetek kezelésében, például katasztrófák vagy természeti katasztrófák esetén, segítve az embereket evakuálni vagy segítséget nyújtani a rászorulóknak. Tűzesetek alkalmával részt vesznek a tűz oltásban.
- A tűzoltó felszerelés egy részét már beszerezték a többi folyamatban van. A beszerzést pályázati úton szeretnék megoldani.

Egyéb szervezet

1) Novohrad-Nógrád Geopark bemutatása:

A világ első határon átnyúló geoparkja, melynek cél kitűzése, hogy az egykor szétszakadt nógrádi tájat a geoturizmus összetett térségfejlesztési lehetőségeivel újra egyesítse.

Az 1 619 km² területű Novohrad-Nógrád Geopark 64 magyar, továbbá 28 szlovák település földtani, természeti, történeti, ezen kívül kulturális örökségét, palóc hagyományait ápolja, továbbá mutatja be. A világ első, nemzeti határokon átnyúló geoparkjának célja, hogy az egykor szétszakadt nógrádi tájat, ezen kívül részekre vált közösségeket a geoturizmus összetett térségfejlesztési lehetőségeivel újra egyesítse, határok nélküli ősi táját Európa priorált értékei sorában tartsa. A Kárpát-medence születésének utolsó 30 millió évét bemutató geopark földtani öröksége rendkívül gazdag őslény- tani lelőhelyekben, valamint speciális vulkáni képződményekben.

Az alulról jövő, kis-és mikrotérségi kezdeményezésre kialakult geopark vezető szervezete a Novohrad-Nógrád Geopark Nonprofit Kft., mely az eresztvényi látogatóközpontot, ezen kívül a geopark honlapját is kezeli. A geopark magyar oldala meghatározó, 1 284 km² természeti örökségének kinevezett gondnoka a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, mely számos geosite – földtani bemutatóhely mellett a Salgótarján – Baglyaskői Látogatóközpontját, továbbá az Európa Diplomás Ipolytarnóci Ősmaradványok Miocén Parkját (osmaradvanyok.hu) is a geopark szolgálatába állította.

A geopark megalkotása, valamint előzményei: Az Ipolytarnóci Ősmaradványok páratlan földtani örökségének központi szerepével 2008-ban alakult ki a palóc térség gazdag földtani, ezen kívül kulturális értékeit hálózatban összefogó Novohrad-Nógrád Geopark. A terület a világ első határon átnyúló nemzetközi geoparkjaként 2010-ben vált az Európai Geoparkok –, ezen kívül a Széleskörű Geoparkok Hálózatainak tagjává!

A komoly professzionális, továbbá szociális támogatottságot is élvező, alulról jövő szlovák-magyar kezdeményezés a történelmi Nógrád Vármegye egy részét öleli fel. A páratlan, történelmi hagyományokat, tájat, valamint közösségeket is újraegyesítő kollektív Geopark lépcsőzetesen építi ki, továbbá kapcsolja össze a látványosságokat a határ két oldalán.

A Geoparkon belül gazdag földtani értékek találhatók a 30 millió éves sekélytengeri üledékektől a holocén-pleisztocén keletkezésű szurdokokig. Egyes üledékes kőzetekben a középkor alkalmával barlanglakásokat vájtak (pl.: Kishartyán, Szentkút), vulkáni kürtők tetején

középkori várak állnak, a kulturális értékek, valamint a földtani formák szervesen összefonódnak.

Számos jelentős lokális védettségű földtani objektum mellett a világhírű ipolytarnóci őslénytani lelőhely Európa Diplomás természetvédelmi területe, továbbá több tájvédelmi körzet is a leendő geoparkon belül található. Az Ipoly folyó egy szakasza is a lehatároláson belül van, mely Európa Unió védettséget élvező NATURA2000 terület.

Kulturális értékekben is gazdag a terület. Régészeti dimenzió tekintetében a Pilinyi kultúra, a szécsényi középkori városmag, ezen kívül a végvárrendszer, a néphagyományokat őrző helyszínek gazdag kínálatából a szentkúti búcsújáró hely, a palóc hagyományok, a színes néptánc kultúra, Hollókő Világörökségi Ófaluja, ezen kívül Kazár is kiemelhető. Újabb keletű, de szintén híres a Dalai láma által felszentelt Tari sztupa is a Kőrösi Csoma emlékházzal.

A geoparkon belül már most is számos funkcionáló földtani bemutatóhely, valamint tanösvény található. A salgótarjáni Földalatti Bányamúzeum, a szécsényi Kubinyi Ferenc Múzeum, a hollókői, salgói, továbbá somoskői várak már önmagukban is turista csalogatók.

<https://www.nogradgeopark.eu/hu/novohrad-nograd-geopark>

3.3. Kutatási módszer bemutatása

3.3.1. Interjúk

A kutatási módszer kiválasztásánál elsődleges szempont volt a téma specialitása, illetve a keresett információ típusa, a diploma dolgozat témája során nem tűztem ki célul, hogy adatokat összegezzek, számszerűsítsek, vagy általános következtetést vonjak le egy jelentősebb sokaságra, így nem kvantitatív kutatási módszert választottam, hanem kvalitatív technikát választottam. A kvalitatív technikák jól alkalmazhatóak amikor kis mintán végezzük a kutatást, valamilyen probléma feltárására és megértésére irányul a kutatás. Kvalitatív technikák közül a mélyinterjút választottam.

A településen felmerülő problémákat, megoldásokat és igényeket a település aktív, tenni akaró társadalmi rétegből választottam interjú alanyoknak. Úgy gondolom, hogy a beszélgető partnereimnek nagyfokú rálátása van nem csak a problémákra, hanem a megoldásokra is. Mivel régóta a településen élnek és jól ismerik az itteni viszonyokat. A személyes interjúkat találtam a legjobb módnak, hogy meghatározzuk a fejlesztési irányokat.

4 fővel készítettem interjút, az interjúk típusa nyílt interjú volt. Központi témája a Zabart érintő gazdasági-társadalmi problémák, fő fejlesztési lehetőség, miként látják a falu múltját és jövőjét.

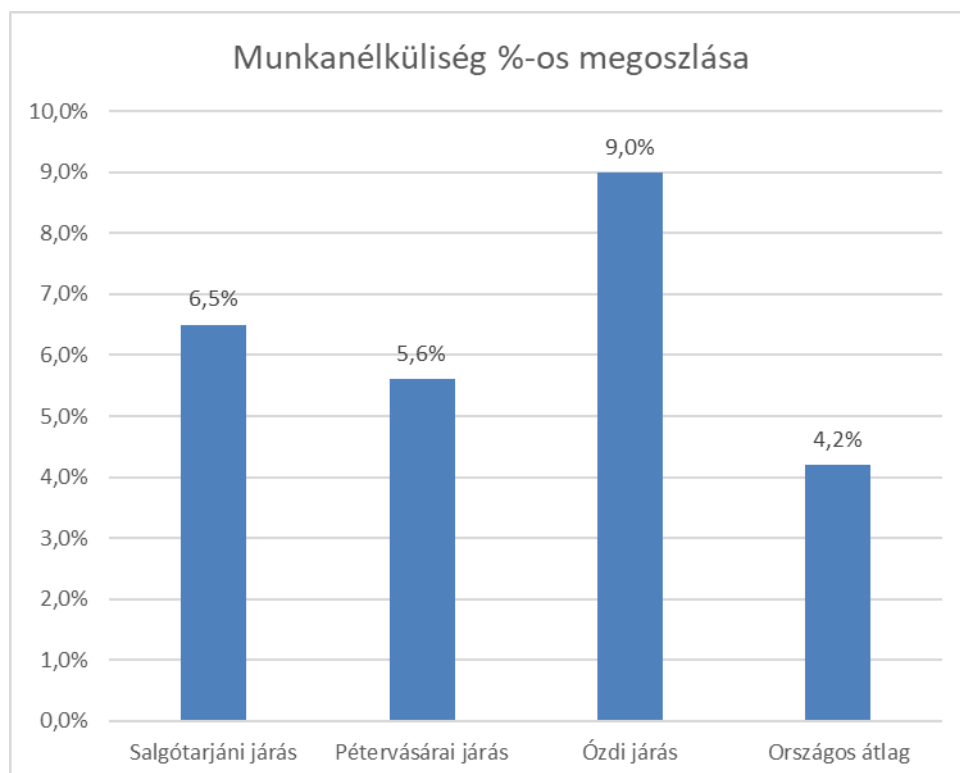
Interjú alanyak a falu meghatározó, a közösségért tenni akaró polgárokat, lokálpatriótákat választottam, akik szívükön viselik a falu jövőjét. Az interjú alanyokat az interjúkban röviden be is mutattam.

3.3.2 Társadalmi-gazdasági adatok vizsgálata

Az adatok vizsgálatakor a 2022. évi statisztikai adatokat vettem alapul, amit a KSH oldaláról töltöttem le. Zabar település a Salgótarjáni járáshoz tartozik, a két legközelebbi járást választottam még összehasonlítási alapul. Minden adatnál elmondható, hogy a vármegye székhely torzító hatással bír a salgótarjáni járásnál.

4. ábra: Munkanélküliség mértéke 2022. évben

(Forrás: Saját szerkesztés KSH (2022) adatok alapján)

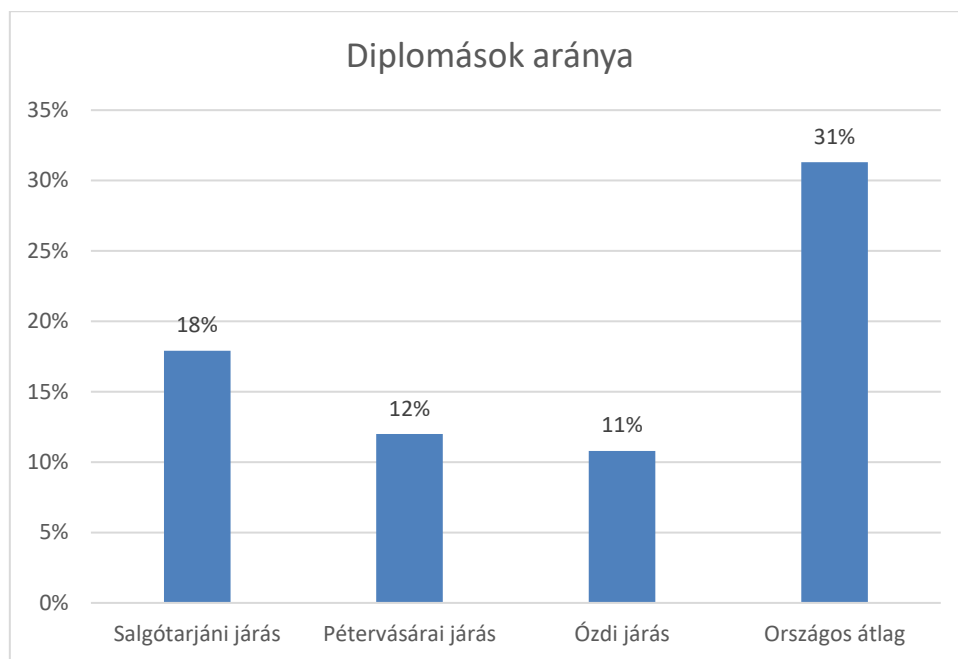

A 4. ábra jól szemlélteti, hogy a salgótarjáni járásban jóval az országos átlag felett van a munkanélküliség mértéke, még a vármegye székhely torzító hatásának figyelembevételével is.

A pétervásárai járásban 1,4 % csak a különbség, ami már közelít az országos átlaghoz, még az ózdi járásban kimagasló 9% a munkanélküliség.

5. ábra: Diplomások aránya 2022. évben

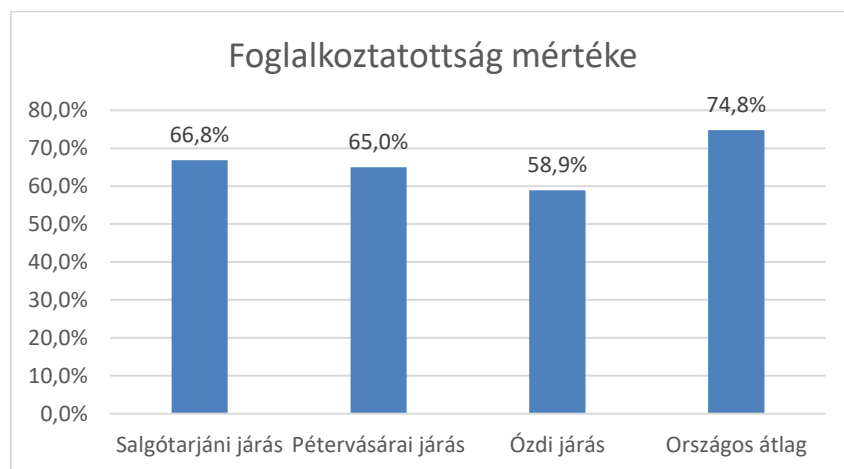
(Forrás: Saját szerkesztés KSH (2022) adatok alapján)

Az 5. ábra jól szemlélteti, hogy a salgótarjáni járásban jóval az országos átlag alatt van a diplomások aránya, csak Salgótarján település miatt haladja meg az országos átlag felét. Az annak tudható be, hogy Salgótarjánban működnek a vármegyei hivatalok nagy része, valamint az ide települt multinacionális cégeknek szükségük van diplomás szakemberekre, mint mérnökökre, menedzserekre. A pétervásárai és az ózdi járásban pedig szinte csak az országos átlag 1/3-a diplomával rendelkezők aránya. Jellemzően a diplomával rendelkezők jelentős részét a tanítók, tanárok teszik ki, akik nem a gazdaság aktív szereplői.

6. ábra: Foglalkoztatottság mértéke 2022. évben

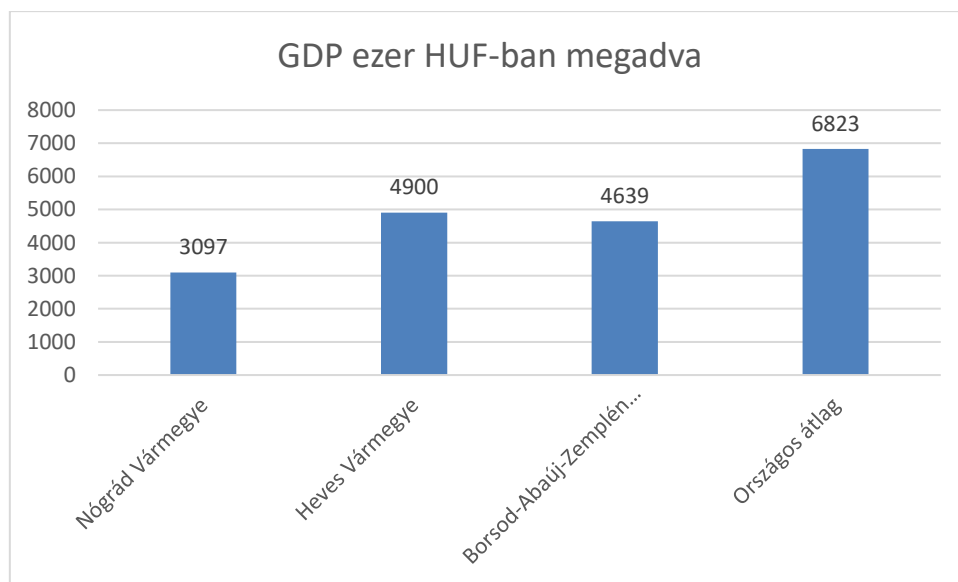
(Forrás: Saját szerkesztés KSH (2022) adatok alapján)

A 6. ábrán lévő mutatók arányait tekintve egyik járás sem marad el akkora mértékben az országos átlagtól.

7. ábra: GDP mértéke 2022. évben

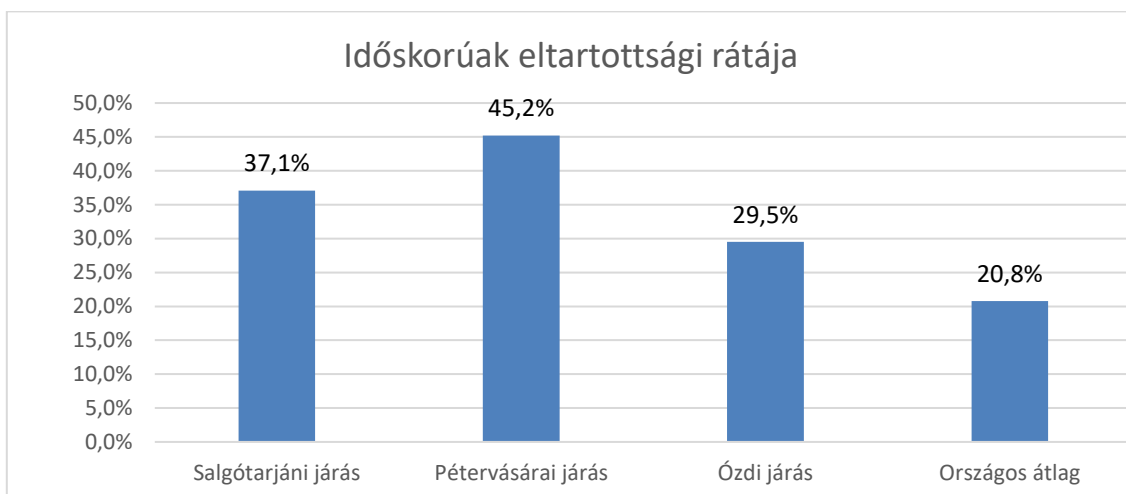
(Forrás: Saját szerkesztés KSH (2022) adatok alapján)

Az egy főre jutó GDP vagyis, hogy átlagosan mekkora termelés, jövedelem vagy fogyasztás jut egy lakosra, gyakran jóléti mutatóként tekintenek az egy főre jutó GDP-re. A 7. ábra jól szemlélteti, hogy a GDP (bruttó hazai termék) értéke mind a három vármegyében jóval az országos átlag alatt van, a Nógrád járávármegyében a felét sem éri el az országos átlagnak.

8. ábra: Időskorúak eltartottsági rátája 2022. évben

(Forrás: Saját szerkesztés KSH (2022) adatok alapján)

A 8. ábra jól szemlélteti, hogy minden járásban magasabb az időskorúak eltartottsági rátája, a falukban előregedő népesség található, és az a pár nagyobb város, ahol a fiatalok munkaképes népesség van sem képes ellensúlyozni a mutatót.

9. ábra: Zabar népességszámának alakulása 2011-2022. között

(Forrás: Saját szerkesztés KSH (2011, 2022) adatok alapján)

A 9. ábra jól szemlélteti, hogy 2011 és 2022 között drasztikusan csökkent a falu népessége, mint a legtöbb falu Zabar sem képes megtartani az aktív, fiatal, nagykorú lakosságot.

3.3.3 SWOT analízis

SWOT analízist az interjúk és a bemutatott társadalmi gazdasági adatok alapján készítettem.

1 táblázat: SWOT analízis

(forrás: saját szerkesztés)

Erősségek	Gyengeségek
• Szép természeti környezet • Egészséges levegő és ivóvíz • Kitűnő kirándulási lehetőségek • Jó levegő • Munkaerő megléte • Rég múltú település • Civil szervezetek megléte • Jó kapcsolat a településen lakók és a falu vezetői között • Az idősebb lakosságra jellemző vallásos közösség megléte • Szervezett közösségi programok • Szlovák határ közelsége • Ritka autósforgalom • Nincs környezet szennyező ipar	• Halmozottan hátrányos helyzetű település • Periférián lévő település • Bár van munkaerő, de képzetlen • Rossz közlekedési infrastruktúra • Elöregedő társadalom • Munka képes, képzett fiatalok elvándorlása • Betelepülő nagy számú Roma lakosság • Munkalehetőség hiánya • Ritka háziorvosi rendelések (heti 2 alkalom) • Sok a szociálisan hátrányos helyzetű lakó • Hiányzó közintézmények (iskola, Idősek otthona, posta) • Kevés bolt és vásárlási lehetőség • Forrás hiányos önkormányzat • Régi és új lakosság közti ellentét • Megjelent a településen a kábítószer és különböző tudat módosító szerek • Bűncselekmények növekedése • Kevés szálláshely • Kiépített túra útvonalak hiánya

Lehetőségek	Veszélyek
• A csodálatos természeti környezetre épülő turizmus és rekreációs tevékenységek lehetősége • Kihasználatlan sportpálya megléte • Rendszeres rendezvények a faluházban • A Bükkszéki gyógyfürdő közelsége • Olcsó föld és lakó ingatlan árak • Megújuló energiaforrások további telepítési lehetősége • Biogazdaságok létrehozása	• Földrajzilag elzárt település • Nem tökéletes közbiztonság (betörések, lopások) • Elszigetelődő idős korosztály • Rendezetlen porták • Munkanélküliség • Már a harmadik generáció nő fel úgy, hogy nem részese a munkavilágának (nem csak roma lakosság) • Munkahely teremtető beruházások hiánya • Nincs vonzó ereje a beruházásoknak • Fiatalok elvándorlása

3.4. Zabar önkormányzata által elnyert fejlesztési támogatások:

1) TOP-3.2.1-15-NG1-2016-00053, Zabar község önkormányzati épületének energetikai korszerűsítése

Támogatási összeg: **58.698.651,- Ft**

A támogatás intenzitása: 100%

Megvalósítása: **2017. 05. 01– 2019. 06. 30.**

A program keretei között energiahatékonysági fejlesztések (utólagos külső oldali hőszigetelés, padlásfödém szigetelés) ezenkívül fűtés korszerűsítés, továbbá megújuló energia alkalmazása: hálózatra visszatápláló napelemes rendszer telepítése került megvalósításra. Sor került az épületben található korszerűtlen, egyedi fűtési hőtermelők (gázkonvektorok) elbontására, továbbá központi fűtési rendszer kiépítésére kondenzációs gázkazánnal, automatikával programozható fűtésszabályozással ellátva, ezen kívül a teljesítőképesség, továbbá a hőigény pontatlansága miatti veszteségek csökkentése érdekében megfelelően termosztatikus radiátorszelepek beszerelésére. A befektetés alkalmával az épületrész projektarányos akadálymentesítése is megtörtént.

2) TOP-4.1.1-15-NG1-2016-00012, Egészségügyi alapellátás fejlesztése Cereden, Zabaron és Szilaspogonyon

Támogatási összeg: **69.961.816,- Ft** (konzorciumi szinten)

A támogatás intenzitása: 100%

Megvalósítása: **2017.06.01 - 2018.10.31.**

Cered, Szilaspogony és Zabar települések társulási megállapodás alapján közösen biztosítják területükön az egészségügyi alapellátási szolgáltatásokat. Az orvosi rendelők mindhárom településen felújításra szorulnak. A három falu önkormányzata évek óta kereste a megoldást a rendelők felújítására, majd 2016-ban - konzorciumi formában - pályázatot nyújtottak be a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében.

A fejlesztéssel érintett orvosi rendelők hagyományos szerkezetű, felújításra szoruló, többfunkciós épületekben működtek, amelyek hőtechnikai szempontból sem feleltek meg a mai kor elvárásainak. Bennük jellemzően burkolatfelújításra, nyílászáró-cserére, valamint a gépészeti berendezések korszerűsítésére volt szükséges. Az akadálymentesítés, illetve akadálymentes parkolás nem mindegyik rendelőben volt megoldott, vagy a korábban kialakított akadálymentes bejárat nem felelt meg a jogszabályi előírásoknak.

A háziorvosi szolgálat, illetve a fogorvos a három településen összesen 1 962 főt, a védőnői szolgálat 134 főt lát el.

A Terület és Településfejlesztési Operatív Program keretében benyújtott sikeres pályázatnak köszönhetően megtörtént az orvosi rendelők felújítása, energetikai korszerűsítése, akadálymentesítése, illetve új eszközöket is beszereztek. Növekedett az életmentő eszközök száma, a fogászati rendelő új műszereket, a védőnői szolgálat pedig új bútorokat és informatikai eszközt kapott. Mindhárom váróban kicserélték a padokat, Cereden pedig gyermekszarkot is kialakítottak.

3) TOP-PLUSZ-1.2.1-21-NG1-2022-00087, Zabar község belterületi vízrendezése

Támogatási összeg: **25.000.000,- Ft**

A támogatás intenzitása: 100%

Megvalósítása: 2022. 08. 31.- 2025.11.30.

A projekt a Széchenyi Terv Plusz program keretében a TOP_PLUSZ-1.2.1-21-NG1 kódszámú Élhető települések című Felhívásból valósul meg.

A projekt célja a meglévő csapadékvíz elvezető árkok felújításával, gyepesítésével, új árkok kiépítésével a csapadékvíz rendezett, kártétel nélküli levezetése, környezeti káresemények megelőzése, valamint a település vízkár veszélyeztetettségének mérséklése.

A projekt által érintett terület a község belterületén fekszik. Az építési munkálatok a következő ingatlanokat érintik: Zabar község belterület 87/3, 41 hrsz. Az árokrekstrukció a település központi részén a Petőfi utca szakaszait érinti. A felújítás az elhasználódott leromlott állapotú burkolt és föld árkokat érinti. Az összegyűlt csapadékvizek a meglévő burkolt árkon keresztül kerülnek bevezetésre az élővíz folyásba.

A projektben megvalósul a kötelező nyilvánosság biztosítása és a szemléletformálás.

4) MFP-TFB/2022, Tanya- és falugondnoki buszok beszerzése

Elnyert támogatás összege: **14.999.000,- Ft**

A támogatás intenzitása: 100%

Megvalósítás: 2022. év

Zabar Község Önkormányzata a már meglévő falugondnoki szolgálat használatában lévő 6 éves falubuszát cserélte le egy új falubuszra. Az Önkormányzat az új falubusz beszerzésével elősegítette a település népességnövelő erejének növelését, a fiatalok helyben maradását az életminőség, közszolgáltatások színvonalának, valamint a közszolgáltatások elérhetőségének javításával. Jelen pályázat lehetőséget biztosított, hogy a falugondnoki szolgáltatást magasabb színvonalú, alacsonyabb károsanyag kibocsátású és üzemanyag fogyasztású gépjármű beszerzésével lássák el, ezáltal csökkentve a település kiadásait.

5) TOP-5.3.1-16-NG1-2017-00001, Mátranovák és környéke kulturális maraton

kedvezményezett neve: MÁTRANOVÁK KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

támogatás összege: 73.800.000,- Ft

A támogatás intenzitása: 100%

Megvalósítás: 2018. 07. 31.- 2022. 06. 30.

A projekt bemutatása, megvalósulása

A projekt 13 önkormányzat belépésével megalakult konzorcium által megvalósított pályázat. A projekt legfőbb tevékenységei közé tartozott rendezvények megvalósítása, amelyek között a nógrádi identitást erősítő kezdeményezések jelentették a legfőbb elemet. A konzorcium úgy dolgozta ki a projekttervet, hogy minden egyes résztvevő településre jutott legalább egy

rendezvény, amely kifejezetten arra irányult, hogy a nógrádi és a helyi identitást erősítsék. A rendezvények mellett, kiemelten fontos szerep jutott a képzésnek, ahol a pályázó folyamatosan törekedett arra, hogy olyan személyeket vonjon be a képzésekbe, akik hosszútávon a térségben képzelik a jövőjüket. A közösségfejlesztés nem csak a projekt ideje alatt, hanem továbbra is folytatódik az érintett településeken. A projekt keretében megvalósításra került szakmai tanulmányutak remek lehetőséget teremtettek tapasztalatcserére, jó gyakorlatok elsajátítására. A projekt teljesítette az elsődlegesen elvárt eredményt, hogy széles körű lakossági megelégedés mellett bonyolította rendezvényeit. Míg az elvárt közvetett eredmény - a nógrádi identitástudat erősítése a lakosokban – is teljesült az eddigi folyamatán, de ennek hatásai hosszabb távon figyelhetőek meg.

187 program valósulhatott meg a projekthez kapcsolódóan a településeken, ahol 15000 fő fölötti volt a résztvevők száma, és sikeres volt a hátrányos helyzetűek bekapcsolása is a pályázatba.

Zabarón a Hideg-fesztivált foglalta magába a kezdeményezés.

4. Eredmények és értékelésük

4.1. Zabar, mint perifériára szorult település

Egész Nógrád megyére jellemző az országos átlagon felüli munkanélküliség a nagymértékű elvándorlásnak köszönhető fogyatkozó népesség szám. A régiós bruttó átlagkereset az országos átlagkereset 90%-a. A megye legnagyobb árbevétellel, valamint foglalkoztatotti létszámmal rendelkező vállalatainak 80%-a a húzóágazatban, a feldolgozóiparban végzik tevékenységüket, a fennmaradó 20%-ban a fejlődő pályán lévő élelmiszeripari, valamint mezőgazdasági szolgáltatók helyezkednek el. A K+F+I tevékenységét tekintve a megye országos viszonylatban az utolsó helyen áll. Rendelkezésre álló K+F+I erőforrásai erőteljesen korlátozottak, a K+F+I beruházások aránya, ezen kívül minden K+F+I ráfordítás értéke csekélynek mondható. Nógrád megyében az ökonómiai szervezetek teljesítményértéke növekvő tendenciát mutat, a vizsgált időszakban a megyében a beruházásérték két, továbbá félszeresére bővült. Lényeges azonban kiemelni, hogy az инвестициók hatalmas mértékben elmaradnak az országos, valamint régiós átlagtól, bár egzakt módon mutatkoznak a felzárkózás jelei, azonban ez az érték még mindig mintegy 60%-kal alacsonyabb a heves megyeinél. Turisztikai adottságokban bővelkedik a térség, a Nógrád-Novohrád Geopark, beleértve az Ipoly-völgyét is, a Cserhát aprófalvait (különösen Hollókőt) és a barokk-klasszicista kisvárosokat Szécsényt, Balassagyarmatot összetett, kínálat áll rendelkezésre az odalátogatók számára. (Nógrád megye 2030-ig terjedő stratégiája)

Zabar szinte minden mutatóban eleget tesz a perifériára szorult település mintájának. A három vármegye találkozásánál fekvő település (Nógrád, Borsod és Heves) Nógrád megye legkeletibb falva. Bár lehetne közlekedési csomópont is, de még sem tölti be ezt a szerepet, ami betudható az ide vezető kanyargós, telente csúszós rossz minőségű utaknak a jobb minőségű alternatív útvonalakkal szemben, mint a 23-as főút (Salgótarján-Pétervására-Ózd vagy Eger). Az alapvető közművek, mint vezetékes víz, csatorna, vezetékes gáz elérhetőek. Bölcsődei ellátás nincs, de a gyermekeket szoba tisztaság után már fogadják az óvodában. Óvoda található a településen ez 20-25 fővel működik saját konyhája jelenleg nincs, de tervezik. Általános iskola tekintetében a zabari diákoknak Ceredbe kell járni reggelente busszal. Idősek klubja, öregotthon szintén nem található. Általános házi orvosi rendelés heti három alkalommal van a faluban. Gyógyszertár szintén Ceredben található legközelebb Állandó Postai szolgáltatás nincs 2016

óta, de két naponta érkezik a mozgó postakocsi. Kormányablak legközelebb szintén Salgótarjánban található, 3 havonta mozgó kormányablak jön a faluba. Élelmiszer bolt megtalálható, de a nagy bevásárlásokat a városban bevásárló központban végzik Salgótarjánban (Tesco, Lidl). Alapvető banki szolgáltatások sem találhatók meg a faluban Bank automata nincs a legközelebbi itt is Cereden található. Salgótarján 30 km távolságban van. itt található a Szent Lázár Megyei Kórház és rendelőintézet Zabar, mint nógrádi település ide tartozik, itt találhatóak a középiskolák gimnáziumok is legközelebb valamint még Pétervásárán a Mezőgazdasági szakképző iskola. Felsőoktatási intézmény legközelebb Egerben, Miskolcon és Budapesten található. A felsőoktatási intézmények hiánya nagyban befolyásolja a K+F+I tevékenységek meglétét. Ami kihat az egész megye fejlesztési funkciójára. A tömegközlekedés (Busz) évről évre ritkítja járatait ezért aki megteheti inkább autóval közlekedik. Benzinkutak Pétervásárán és Salgótarjánban vannak. A településen magas a munkanélküliség, kevés vállalkozás működik ezek is egy személyes vagy családi vállalkozásként funkcionálnak. Munkavégzés céljából is Salgótarjánban van a legnagyobb munkalehetőség a térségben.

4.2 Primer kutatás-Interjúk

1. interjú alanya Ferenc Nándor Lajos Polgármester

„Élhető település, ahol jól érzik magukat az emberek”. Ezzel a mottóval kezdte a Polgármester Úr a beszélgetésünket. A 2015-től a második ciklusát tölti Polgármesterként a település élén ez előtt Alpolgármesteri pozíciót töltött be. Szinte egész életében Zabaron élt és ez által ismeri a zabari embereket, minden napi problémáikat igényeiket. A településen szeretne munkalehetőséget, szórakozási, pihenési lehetőséget jelen és jövőképet megvalósítani. A Polgármester Úr is tapasztalta, átélte a vidék amortizációját, a gazdaság az agrárium leépülését, a helyi társadalom lecserélődését.

A mezőgazdasági termelés és az állattartás szinte teljesen szétesett a településen. Jelenleg két gazdálkodó foglalkozik állattartással a hagyományos extenzív legeltetési állattartás kapcsán amire a terület leginkább alkalmas lenne. További 2-3 termelő foglalkozik kultúr növénytermesztéssel, de az időjárási körülmények és rossz talajviszonyok ennek sem kedveznek. Gyümölcsös szőlő ültetvény nem található a településen csak egy két háztájiban.

Az előregedő társadalmi helyzetnek, kihalt portáknak az a sorsa, hogy az örökösök, akik nem kívánnak visszaköltözni a faluba, alacsony áron értékesítik az ingatlant leginkább a roma betelepülő lakosság részére. Ennek a növekvő tendenciának köszönhetően most már a lakosság közel 50%-át teszi ki a cigány kisebbség. Jelenleg is folynak ingatlan vásárlások a településen a magyar Máltai Szeretetszolgálat Alapítvány által, akik az ország 300 legszegényebb településén 2000 bérlakást hoznak létre a legszegényebb réteg számára, a projekt címe "Szociális lakások építése, felújítása, lakhatási körülmények javítása" Széchenyi Terv Plusz 2021–2027 keretein belül. Remélhetőleg nem hoz további negatív változásokat a település népesség összetétele kapcsán. Pozitív változások is történtek az elmúlt évtizedben a lakosságot illetően több nyugdíjhoz közelítő korú ember vásárolt magának ingatlant a településen, akik a nyugdíjas éveiket Zabaron szeretnék tölteni, valamint már 4 lakást is hollandok vásároltak meg akik hosszabb rövidebb időt töltenek a faluban, van, aki már életvitelszerűen itt lakik.

A társadalmi változások miatt minőségi lakosság romlás következett be. A Polgármester Úr elmondás alapján már a harmadik generáció nő fel úgy, hogy nem részese a munka világának. Sokszor hiányoznak a lakó ingatlanokból a közművek valamelyike vagy mindegyike. Jellemző a szegregáció a lakó ingatlanok tekintetében. Az elhanyagolt épületeket gyakran lebontatja az építésügyi hatóság. A dolgozni akaró és tudó réteg is képzetlen vagy alacsonyan képzett, fizikai munka végzésre alkalmas. Sajnos megbízhatatlanságuk pontosságuk hiányában a verseny szférában nem tudnak elhelyezkedni, így marad az építő ipar, illetve szürke és feketegazdaság, vagy törvénytelen formában igyekeznek bevételhez jutni falopással vagy kisebb betörésekkel. A munkavállalók adottak is lennének, de egy termelő üzem nem tud hosszútávon rájuk építeni, így telepítése sem lenne kifizetődő. A településen jelenleg 13 db közfoglalkoztatott dolgozik, akik szintén a Roma kisebbségből kerülnek ki. A felzárkóztatást megcélózva a település bekapcsolódott az "Esély a gyermekeinknek" programba egy "Jelenlét-ház" kialakításával, ahol szakmai segítséget, logopédiai foglalkozást, mentálhigiénés tanácsadást és pénzügyi tanácsadásban részesítik a programra bevont embereket.

Az évről-évre ritkuló busz járatok sem kedveznek a munkába vagy iskolába járás feltételeinek. Több Multinacionális cég települt az elmúlt évtizedben Salgótarjánba a munkavállalók legfőbb úticélja is a megyeszékhely. Autóbusz járatok hiányában, aki teheti autóval jár dolgozni, de ha már ott van a napi heti nagy bevásárlást is a városban intézi ezzel tovább csökkentve a helyi

kisvállalkozások bevételeit. Bár az elmúlt időszakban megnövekedett a Közúti forgalom Ózd-Miskolc irányában, de ez az átmenő forgalom sajnos nem áll meg a településen.

2019-ben a Jedlik1830 KFT 2ha-os területen egy napelem parkot telepített a kihasználatlanul állt régi vásártér területére a Polgármester Úr nem tartja kizártnak a terület bővítését. Az elmúlt években 3 pályázat is pozitív elbírálásban részesült, ami belterületi út hálózatok, patak meder és csatorna felújítást és busz beszerzést foglalt magában. A település, ahogy sok hozzá hasonló súlyosan forráshiányos ezért az önerő minimális. A további pályázati lehetőségeket folyamatosan figyelik és ha lehetőség nyílik rá pályáznak is. A kisebb pályázatokat helyben írják a nagyobbakat viszont pályázat író cégekre bízák.

A település életében az egyik legnagyobb siker az a Hidegfesztivál megrendezése, amiből az önkormányzat is kivette a részét mind a hely biztosításában a rendezvény szervezésében és anyagilag is hozzá járult a kivitelezésben. A Hideg fesztivál eddig már háromszor került megrendezésre évről évre nagyobb sikert aratva. A településen két egyesület működik a Zabarért egyesület, akik nagy szerepet játszanak a helyi közösségi élet fejlesztésében és a Szorgos Polgárőr és Tűzoltó egyesület.

A Polgármester Úr elmondta, hogy a rendelkezésre álló munkaerőt ismerve termelő szektor beruházása nem lenne kifizetődő ezért ő úgy látja, hogy a természeti értékekre támaszkodva a turizmus fejlesztésével lehetne fellendíteni a település gazdasági és társadalmi életét. Zabar tagja a Novohrad-Nógrád Geoparknak, a szervezet legfőbb célja, hogy a földrajzilag egységes Szlovák-Nógrádi tájat különböző attrakciókkal ismét összekapcsolja. Erre a kezdeményezésre ráépítve fogalmazódnak meg az általa javasolt fejlesztési irányok. Gyalogos, kerékpáros esetleg Segway Túra útvonalak kiépítése ,kerékpáros szerelő és szerszámos állvány telepítése, tájház berendezése a tóraútvonalat metsző kilátó építése, falu központ rekonstrukciója, állandó színpad építése, horgásztó építése.

A Geoparknak már van egy elfogadott túra útvonala, aminek Zabar sajnos az utolsó megálló helye így a beruházás, ha létre is jön még éveket is várhat. A túraútvonal A Somoskői-vártól indul Salgótarjáni-vár, Medves-fennsík, Nagy-kő, Kis-kő, Váraszói-völgy, Istenmezői szőlő hegy és végül Zabar.

2. interjú alanya Rizmayer György a Kútága puszta vendégház tulajdonosa

Rizmayer György már visszavonult volt válogatott birkózó személyében egy nagyon kellemes, természetszerető tervekkel és elképzelésekkel teli ember ismertem meg, aki egész nap képes lenne a sportról és a vadásatról beszélni, sajnos a nála töltött két órában a vendégházzal kapcsolatos kérdéseim tették ki az idő nagy részét.

2000 Telén járt először a településen, egy barátja meghívásának tett eleget a Kútága pusztai házába vadászat céljából. Annyira megtetszett neki a ház a környék, hogy még aznap este ajánlatot tett a házra és az hozzá tartozó területre. Az évek során az idősebb lakók elhaláloztak az ingatlanok pedig eladók lettek, György ahogy lehetőségei engedték megvásárolta és lassacskán felújította a sokszor romos beázott omladozó épületeket.

Az interjú készítése alkalmával látva a felújított épületeket némi hiány érzetem volt, hogy nem láttam a falakon Európai Unió támogatásáról igazoló táblákat. Elsők között volt a kérdéseim között, hogy milyen támogatásokat vett igény be a vendégházak kialakításához. Kellemes válaszban volt részem, hogy itt minden saját erőből történt, saját tőkéből és fizikai munkából. György csinálta vagy tevékenyen részt vett a házak alapozásától kezdve az ablak zsalugáterének felszereléséig és lefestéséig. Egy nap alatt, egy barátja segítségével épült meg a feszített víztükrű medence beton alapja, további segítség híján.

A fő útról lekanyarodva a tanyához vezető föld útjának mentén már föltűntek a lekerített területen legelésző lovak. Tovább haladva az egyik lekerített területen juhokat tovább haladva pedig gímszarvasokkal találkoztam. A keskeny völgyben egyik oldalról az állatok, másik oldalról a vendégházak sorakoztak. A faház előtt foglaltunk helyet és mondta el, hogy neki ez volt az álma, egy ilyen faház. Barátai, ismerősei és még a családja is kételkedett benne, hogy mit fog itt építeni, de bebizonyította és felépítette.

A vendégház a júniustól augusztusig tartó fő szezonjába százszázalék a kihasználtsága visszatérő vendégek egymásra licitálva próbálnak helyet foglalni. Jelenleg három házban összesen 16 vendég elhelyezésére van lehetőség. Az itt pihenők kényelmét úszómedence, Jakuzzi, étterem és borospince szolgálja igény esetén félpanziós vagy teljes ellátással. A környéken számos kirándulási lehetőség van, de az ide látogatók egyelőre a vendégház kényelmét használják ki. A vendégház fejlesztése számos lehetőséget tartogat magában, de ezeket gátolják a jelenlegi anyagi lehetőségek. Györgynek sajnos rossz tapasztalatai vannak pályázat író cégekkel kapcsolatban, akik bizonyos összeg befizetése után ígértek nyertes

támogatási lehetőséget, ő inkább az erre fordított összegből fejlesztett valamit a házakon. Az elmúlt közel 25 évben a többi vállalkozásából származó bevételeket is a vendégház korszerűsítésére fordította, jelenleg a vendégház közel önfenntartó. Az egyre dráguló energia árak és adózási terhek nem kedveznek a bevétel növekedésének. A vendégház éves fűtési költsége 1,5 millió forint, ami kb 40m³ tűzifát tesz ki. A szélsőséges hosszan elhúzódó hideg időjárás miatt a házakat nem lehet fűtetlenül hagyni a fokozott vagy veszély miatt, ennek köszönhetően télen is tud vendégeket fogadni. Közkedvelt program a falusi disznóvágás, aminek a látogatók is aktív részesei lehetnek. Családi, baráti összejövetelek kitűnő helyszíne. Nemrégiben a Budapesti Rendőr Főkapitányság TEK egysége tartott terepi kiképzést a vendégházban megszállva és a környéken gyakorlatozva, hasonló gyakorlaton vett részt a rendőrség kutyás egysége is. Gyuri elmondása szerint egy pár napra nagyon jól tett a környék közbiztonságának a falopások egy csapásra megszűntek. A TV2, Blikk HEOL vagy a NOOL forgatócsoportja és újságírói neves spottolók, művészek és közéleti személyiségek is gyakran megfordulnak a tanyán, ezzel is népszerűsítve az ide látogatók számára. A Zabari Hidegfesztivál kapcsán is ki vette a részét a fesztiválon a részt vevők étkeztetésében és elszállásolásában.

Sajnos a helyi munkaerő adta lehetőségekkel György sincs megelégedve, ezért csinál szinte mindent saját kezűleg vagy baráti segítséggel, mert az eddigi helyi erők munkába járásával, munkabíráásával és megbízhatóságával nem volt megelégedve. Kérdeztem, hogy esetleg tervez-e további vállalkozást létrehozni a környéken, de ismerve a helyi munkaerő és gazdasági helyzetet nemleges választ kaptam.

Fejlesztési ötletekből nincs hiány. Számos megkeresés érkezik lakodalmakra, gyermek táboroztatásra vagy edzőtábor szervezésére. A leginkább korlátozó tényező az, hogy egyelőre 16 fő a maximális férő helyek száma. Elsődleges fejlesztési irány a vendég helyek számának növelése legalább duplájára, de 40 fő lenne az ideális. Ezt követően egy 150-200 m³-es időjárás biztos rendezvény terem építése, ami helyszínt nyújthat a rendezvények lebonyolításában. Mivel Gyuri volt birkózó a mai napig szívén viseli a sportág sorsát nagy örömeire szolgálna, ha birkózó edzőtáboroknak adhatna helyet a völgy. Emellett már az idén három esküvőt utasított vissza a hely szűkössége miatt. Lovas turizmus fejlesztése, egy bemutató istálló építése, ahol az idelátogatók megismerkedhetnek a lovak minden napi életével. Az istálló felett is kialakított nyári szállással. A terület kiválóan alkalmas a terep lovaglás kedvelőinek. Mivel a tulajdonos nagyobbik lánya a lovas sport nagy szerelmese ez a

fejlesztési irány is elsőik között szerepel. A vendégházhoz tartozik egy 330 ha-os bérelt vadászterület. Ebből adódóan a vadász turizmus fejlesztésére is lehetőség adódik ennek korlátozó tényezője jelenleg az elejthető vadak létszáma, tehát további vadászterületre lenne szükség. A vendégházhoz szomszédságében van egy 3ha-os terület, ahol a lovak legeltetése mellett jurta tábor felállítására is alkalmas lehet, ahol megismertethetik az ifjúságot a hagyományos íjászzal.

A hangulatot, csendet, madár csicsergést az apró neszeket hangokat nem lehet leírni, át kell élni. A Kútága vendégháznak sajátos hangulata méltán vonzza a város forgatagából kiszabadult embereket.

<https://kutagapuszta.hu/>

3. interjú alanyai Szondi Csaba és Szondi Csabáné Ida a Zabarért Egyesület alapítói

Az egyesület alapításáról a két alapító tagot Szondi Csabát és feleségét Szondi Csabánét Idát kérdeztem. Ida szintén törzs gyökeres zabari, itt született és itt is él azóta is a szülői házban. Férje Csaba harminc évvel ezelőtt költözött ide mikor összeházasodtak. Mindketten az egészségügyben dolgoztak azelőtt, majd vállalkozást alapítottak. A környéken több vegyesboltot, presszót üzemeltettek, ma már csak egy, helyben üzemeltett kisboltjuk van, többek közt a következőkben leírt munkaerőre vonatkozó leírás, illetve elnéptelenedés miatt. Egy kis vendégházat is üzemeltetnek 10 fő befogadási lehetőséggel. Nekik is alapos rálátásuk van a helyi gazdasági, társadalmi helyzetre, munkaerő piacra és az ezeket befolyásoló tényezőkre. Vállalkozóként sajnos nekik sincs jó tapasztalatuk a munkaerő tekintetében. Nem kezdenek olyan termelő beruházásba, amit a helyi munkaerőre tudnának építeni. Saját bőrükön tapasztalták a fiatalokat érintő elvándorlást, sajnos mind három gyermekük nagy városba költözött mert a helyi lehetőségek nem voltak számukra kielégítőek, annak ellenére sem, hogy felajánlották nekik valamelyik üzemegység vezetését.

Az egyesület alapításának elsődleges oka az volt, hogy a településen nem voltak rendezvények. A rendezvény szervezéshez pedig nem ált rendelkezésre megfelelő forrás. Az egyesületek szabadon pályázhatnak programok megrendezésére a Magyar Falu Program pályázati útján, adományok formájában, adó 1% felajánlásával juthatnak forrásokhoz. Az egyesület 2020.02.02-án lett bejegyezve szolgáltatásai között a rendezvény szervezés-lebonyolítás, dalkör, környezetvédelem és a hagyományőrzés a fő cél a település minden

korosztályát megcélozva. 15 aktív taggal és 17 pártoló taggal működik, de a toborzás folyamatos, nagy szükség lenne az aktív tagság bővülésére. Az egyesület berkein belül működik még egy dalkör is, a Zabari Bazsarózsák 2022-ben szerveződtek jelenleg 9 tagot számlálnak. Fellépésükkel a környező települések falunapjait színesítik, de a tavalyi évben már kaptak meghívást a határon túlra is, több felvidéki településen léptek föl. A vasárnapi katolikus szentmise rendszeres kórusaként is láthatóak.

Az egyesület legnagyobb sikere egyértelműen a Hidegfesztivál, ami eddig már háromszor került megrendezésre egyre nagyobb sikerrel. Az első fesztivál megrendezése 2 millió forint pályázati forrásból. Fontos megjegyezni: az első hidegfesztivál szervezésekor, (a mai tagok szervezték a fellépőktől kezdve a plakáton, illetve médiamegjelenéseken keresztül), nem létezett a szervezet!! Viszont a rendezvény sikere, és az itt érzett közösségi összetartozás érzése volt, ami életre hívta az Egyesületet, mai 2020.02.02.-án volt, és hasonló mértékű önkormányzati forrásból lett megrendezve kb. 1000 fő látogatottságával. A második a Covid járvány idején a maximális befogadható 500 fővel a harmadik pedig már több mint 1500 fővel került megrendezésre. Az egyesület éves költségvetése rendezvények számától függ. A Hidegfesztivál költségvetése egy „sztár” fellépővel eléri az 5 millió forintot. A források pályázati forrásból és adományokból jönnek össze az utolsó fesztiválhoz az önkormányzat már nem biztosított forrást, de a helyi és környező településeken megkeresett vállalkozók 50-100 ezer forintos (kisebb-nagyobb) adományokkal pótolták a ki esett összeget. A fesztivál megrendezésében nagyon nagy szerepet tölt be a személyes ismeretség és a jó kapcsolat ápolása hasonló szervezetekkel. A mesterségek, hagyományok bemutatására felkért szervezetek csak úti költséget fedezni tudó apanázst kérnek vagy volt, aki egy adag gulyásért verte a dobort. A helyi lakosoknak 1 tál meleg étel minden fesztivál alkalmával jut. A fesztivál megrendezése 5-7 ember aktív közreműködésével történik. Különösen fontosnak tartják, hogy nem akarnak a Hidegfesztiválból „vurslit” csinálni, a fő cél a hagyomány őrzés és ezen régi szokások, szakmák a vitézlő harcászat vagy az íjászat bemutatása. A Hidegfesztivál egyértelműen összekovácsolta a helyi tenni akaró embereket nem csak a régóta itt élőket, hanem a frissen ide költözötteket is, a pár éve itt lakó holland házaspár jobban kivette részét a szervezésből, mint a törzs gyökeres lakosság nagy része. A pályázható forrásokat saját pályázat írással próbálják megszerezni nincs külső pályázat író.

A Zabarért egyesület rövid működése alatt két díjban is részesült. Az év Nógrád vármegyei civilszervezete Különdíját kapták meg, valamint Elismerő oklevelet a Helyi közösségek

érdekében végzett innovatív tevékenységért. Valamint a Kárpátok Alapítványtól, mely Civil Innovációs Díjat indított legjobb vidéki közösségi kezdeményezések elismerésére emléklaplakkal részesítette az egyesületet az év folyamán két Heves vármegyei szervezettel közösen, konzorciumban végzett kiváló projekttevékenységükért.

Az egyesület fő célja a hagyományőrzés, megegyezik a Hidegfesztiválon bemutatott célokkal, és ennek része a Bazsarózsa dalkör is. Az emlékművek karbantartása, megemlékezés a nemzeti ünnepeken és ünnepnapok alkalmával. Szeretnének egy Trianoni emlékhelyet, kopjafát vagy akár egy szobrot állítani emlékezés céljából. A Zabar és Domaháza között található megyehatáron fekvő Petőfi emlékmű felújítása. Vagy a domaházi völgy zabari oldalán található forrás felújítása. Céljuk, hogy irány mutatóikkal ösztönözzék, hogy a településen újabb egyesületek jöjjenek létre azzal a nem titkolt céllal, hogy több egyesület, több pályázati forrás a Magyar Falu programból és ez által nagyobb vagy több program rendezése.

A hagyományos építészet megóvása is célja az egyesületnek a közeljövőben szándékoznak megalapítani az Érték Őr bizottságot, aminek fő célja az építészeti örökség, mint a Móricz-ház, Palóc elbeszélő irodalom, kézműves mesterségek megőrzése és bemutatása. Zabar múltját kutatva Villányi Péter néprajzkutató Tündérmesék a zabari néphagyományban (1989) címmel írt könyvet történelmünkéből. Nagy Zoltán író, népmese gyűjtő Zabaron született, szülő házában az egyesület emléktábla avatására készül. Terveiben elképzelésekben itt sincs hiány, csak sajnos a finanszírozási lehetőségek szűkösek.

Az egyesület nem csak a régi, az új típusú kezdeményezések mellett is kiáll. A Novohrad-Nógrád Geopark túra és kerékpár útjának kijelölésében is tevékenyen részt vett. A településen nagy teljesítményű internet elérést biztosító optikai kábel halad keresztül, ami akár vonzó lehet home office munkát ellátó személyeknek.

Záró mondatom kiválóan leírja egy reményteljes ember gondolatait a vidékre vonatkozóan. Az interjút Ida soraival zárom **„Ez egy gyönyörű hely, ha ennek pusztulnia kell akkor mi maradjon meg?”**.

<http://zabarert.hu/>

4. interjú alanya Bogdáné Benke Barbara a Szorgos Polgárőr és Tűzoltó Egyesület vezetője

2021 nyarán jegyezte be egyesületünket a Balassagyarmati cégbíróság, de már 2019-től elkezdtek a megalakulásunk előmunkálatait. 19 fővel kezdtünk, mára 21 állandó tagunk van.

Az alakuláshoz rengeteg hivatalos irat és dokumentáció kellett. Tagjaink önkéntesek, többségük roma származású. Az önkéntesség teljesen ingyenes munkavégzéssel jár, bármilyen szolgálatot adunk. Ez lehet járőrözés, rendezvény biztosítása, elveszett ember kutatása, bűncselekmény megakadályozása, migráns feltartóztatása, bűnöző feltartóztatása. Emellett önkéntes tűzoltó munka is beletartozik egyesületünk tevékenységébe, melyhez 40 órás tanfolyam elvégzésére is szükség volt.

Évente 2-szer 50.000 ft megyei támogatást kaptunk. A helyi hivatal nem támogat, a tűzoltóság pályázatain tudunk nyerni tűzoltáshoz való eszközöket. A lakosság 2 részre oszlik a polgárőrséggel kapcsolatban. Vannak, akik örülnek a jelenlétünknek és munkánknek, de sajnos a másik tábor (helyi bűnözők) magára veszi a létünket, mindenhol lealázzák egyesületünket és tagjainkat, mert azt hiszik, őket figyeljük és kapjuk el, vagy akadályozzuk a falopást, melyből a faluban 5 család foglalkozik, nagy üzemben...

A működésünk pénzügyeinek egy részét én, mint elnök, másik részét könyvelő végzi, mely havi 12000ft. Pályázat útján a tűzoltóságtól nyertünk egy kisbuszt, melyet fel kellett újítani, téli-nyári gumi kell rá, van biztosítása, üzemeltetése, javítása, melyet mind az évi 100.000 Ft-ból kellene kiviteleznünk. Nyilván lehetetlen. Sajnos nem tudunk úgy működni, ahogyan szeretnénk.

4.3 Fejlesztési ötletek

A fejlesztési ötletek leginkább a turizmus fejlesztésére, Zabar idegenforgalmának fellendítésére törekednek.

Zabar része a Novohrad-Nógrád Geoparknak, de aktív turisztikai vonzó ereje a természeti értékein kívül alig van. Ezért a fejlesztési ötletek arra irányulnak, hogy ezeket megvalósítsuk.

1) Kilátó építése:

Kilátó építésekor fontos szempontok vannak, amelyeket figyelembe kell venni a tervezés és a kivitelezés során.

Olyan helyet válasszunk, ahonnan szép kilátás nyílik a környező tájra és a településre. A kilátó ne legyen túl messze a közlekedési útvonalaktól vagy túraútvonaltól, hogy könnyen megközelíthető legyen.

Figyelni kell a helyi építési előírásokra és szabályozásokra, be kell szerezni az összes szükséges engedélyt az építéshez. Egyeztetni kell a különböző hatóságokkal Bükki Nemzeti Park Igazgatóságával és Egererdő Zrt-vel, mint a helyi erdők kezelőjével.

Mint minden tervezéskor előre fel kell mérni az igényeket annak alapján kell a kiviteli tervek és látványtervek elkészíteni. Fontos, hogy több fajta opcionális terv készüljön, ami figyelembe vesz az építési költségeket, valamint az építési időt és erőforrásokat, valamint, hogy a tervezett kilátó, hogyan illeszkedik a tájba.

Mivel erdei környezetbe szeretnénk kilátót építeni ezért a fa lenne a legoptimálisabb választás, elkerülendő a tájidegen acél vagy vasszerkezetek használata.

Ügyelni kell arra, hogy minden szempontból biztonságos legyen pl.: megfelelő lépcsők, korlátok és egyéb biztonsági berendezések kialakítása.

Figyelni kell arra, hogy az építés során minimálisra csökkentsük a környezeti károkozást és hogy a kilátó ne legyen káros a környező természeti élőhelyekre és állatvilágra. Fontosak a környezetvédelmi és fenntarthatósági szempontok érvényesítése az építés során. Például lehetőség szerint használjunk újrahasznosított vagy fenntartható forrásból származó anyagokat, és tervezzük úgy a kilátót, hogy minimalizálja a környezetre gyakorolt negatív hatásokat

Célszerű olyan építőanyagokat használni és szerkezetet építeni, ahol a karbantartási költségek minimálisak. Rendszeres karbantartásra és ellenőrzésekre is szükség lesz a kilátó állapotának megőrzése érdekében.

2) Tájház létrehozása

A hagyományokra építve lehetőségként felmerül egy tájház létrehozása, amely lehetőséget ad arra, hogy a palóc kultúrát vagy valamelyik a falu életére jelentősebben ható történelmi időszak hangulatát és életmódját bemutassa.

A tájház számára olyan hely választása javasolt, amely megfelelő méretű és megfelelő környezetben van. Lehetőség szerint olyan helyet válasszunk, amely könnyen megközelíthető, a legjobb az lenne, ha a tájház nem újonnan épült lenne, hanem ha valamelyik parasztház kerülne átalakításra. Amennyiben az újonnan építés mellett döntünk megfontolandó, hogy hagyományos építési módszereket és anyagokat alkalmazzunk, hogy a lehető leghitelesebb legyen az eredmény.

Válasszuk ki a megfelelő bútorokat, kiegészítőket és dekorációkat a tájház belső teréhez. Fontos, hogy azok az elemek és tárgyak, amelyeket kiválasztunk, megfelelőek legyenek az adott korszakhoz vagy kultúrához.

A modern kori igényekhez igazodva, fontos, hogy interaktív legyen a tájház a látogatók számára. Lehetőség van például olyan tevékenységek és bemutatók szervezésére, amelyek bemutatják az adott időszak vagy kultúra életmódját és tevékenységeit.

Célszerű a tájházat oktatási célokra és kulturális programok szervezésére is használni, a több funkció jobb kihasználtságot eredményez. Ez lehet például múzeumi látogatások, hagyományőrző foglalkozások vagy történelmi előadások.

Lehetőség szerint évről-évre bővítsük a bemutatott tárgyak repertoárját, ezáltal nem válik unalmassá, az újdonság vendégcsalogató lehet

3) Digitális túratérkép létrehozása:

Digitális túratérkép létrehozása kiváló lehetőség arra, hogy bemutassa egy adott terület vagy hely különböző pontjait, látnivalóit vagy érdekességeit.

Határozzuk meg, hogy milyen célt szeretnénk elérni a digitális túra térképpel. Például szeretnénk bemutatni a falu nevezetességeit, a természetben található főbb pontokat, mint például kilátó, gombázó hely, naplemente kilátó vagy a tájházat, templomot egyéb műemlékeket.

Válasszunk egy olyan digitális térkép alkalmazást vagy platformot, amely lehetővé teszi a pontok hozzáadását, leírását és a felhasználók számára a navigálást. Sok népszerű lehetőség közül lehet választani, ilyen a Google Maps, a Mapbox vagy a OpenStreetMap.

Az alkalmazás segítségével adjunk hozzá pontokat a térképhez, amelyek megfelelnek az általunk kiválasztott célnak.

A pontokat lássuk el megfelelő leírással és információkkal a látogatók számára. Írjuk le, miért érdekes vagy fontos a kiválasztott pont, és adjuk meg az esetleges további részleteket vagy történeteket.

Készítsünk és vigyünk fel fényképeket és videókat a különböző pontokról, hogy még élvezetesebbé tegyük a digitális túrát. Az esztétikus, részlet gazdag képek és videók segítenek a látogatóknak jobban megismerni a helyszíneket.

Ha lehetséges, adjunk hozzá navigációs funkciókat és útvonalakat a térképhez, hogy a látogatók könnyen megtalálják a különböző pontokat és követhessék az ajánlott útvonalakat.

Fontos , hogy a kész digitális túra térképet szükséges tesztelni és a ticketek alapján finomítani, az esetleges hibákat javítani.

Végül osszuk meg a digitális túra térképet a célközönséggel. Használjuk a közösségi média platformokat, weboldalakat vagy más online csatornákat annak érdekében, hogy minél több emberhez eljuttassuk az információt a térképről és kedvet kapjon ellátogatni Zabarra.

4) Kerékpár-Segway túraútvonal kiépítése

Kerékpár-Segway túraútvonal kialakítása lehetőség arra, hogy egyedi és élvezetes élményt nyújtson a kirándulóknak. Mérjük fel, hogy milyen látványosságokat vagy érdekességeket szeretnénk a túraútvonalba belefoglalni. Figyeljünk oda, hogy olyan látnivalókat is szerepeljenek a túraútvonalban, mint történelmi helyszínek, természeti kincsek, falusi nevezetességek és egyéb érdekességek.

Fontos meghatározni a túraútvonal hosszát és időtartamát, figyelembe véve a résztvevők kényelmét és fizikai képességeit. A túra ne legyen túl hosszú vagy túl nehéz, hogy mindenki élvezhesse, az útvonal biztonságos és járható legyen mind a kerékpárosok, mind a Segway felhasználók számára.

Javasolt a túraútvonalat úgy tervezni, hogy a túrázók megpihenhessenek, enni- és innivalót vásárolhassanak, vagy csak élvezhessék a helyi látnivalókat

Győződjünk meg róla, hogy az útvonal biztonságos és megfelel az összes helyi jogszabálynak. Ügyeljünk arra, hogy a résztvevők megfelelően legyenek felkészítve a túrára, és ismerjék az összes releváns biztonsági előírást és szabályt, oktatótáblák kihelyezésével érhetjük el ez.

Gondoljunk arra, hogyan tehetjük interaktívvá és élvezetessé a túraútvonalat. Lehetőség van például interaktív bemutatók, játékok vagy kihívások szervezésére az útvonalon. Például kisebb-nagyobb akadálypályák építése.

Fontos a tájékoztatás és promóció: Hirdessünk és tájékoztassuk a potenciális résztvevőket a túraútvonalról. Használjunk közösségi média platformokat, helyi hirdetéseket és más promóciós eszközöket annak érdekében, hogy minél több embert vonzzon a túrára.

5) Óvodai és bölcsődei férőhelyek kialakítása és bővítése

Minden infrastrukturális, szociális háló fejlesztést igényfelmérés kell, hogy megelőzőn, mert amennyiben a közösség nem igényli a fejlesztést, kidobott pénz lesz.

Óvodai férőhelyek bővítése és bölcsődei férőhelyek kialakítása fontos lépés a közösség életében annak érdekében, hogy több gyermek számára biztosítani tudják a megfelelő oktatási és nevelési környezetet, valamint, hogy mind a két szülő visszatérhessen a munka világába, aktív munkavállaló legyen.

Alaposan fel kell mérni az óvodai férőhelyekre vonatkozó helyi igényeket és keresletet. Meg kell vizsgálni a lakossági adatokat és igényeket, és mérjük fel az óvodai szolgáltatások iránt érdeklődő szülőkkel, hogy megtudjuk, milyen mértékű bővítésre van szükség. Valamint, hogy van-e igény bölcsődés korú gyermek elhelyezésére.

Az óvodai férőhelyek bővítése és bölcsődei férőhelyek létrehozása jelentős pénzügyi befektetést igényelhet. Keressünk pénzügyi forrásokat, lehetőségeket a finanszírozáshoz, például állami támogatásokat, pályázatokat, adományokat vagy más forrásokat.

Tájékoztassuk a helyi közösséget az új óvodai és bölcsődei férőhelyekről és szolgáltatásokról, és hirdessük meg az új lehetőségeket az érintett szülőknek.

6) Úthálózat felújítása

Utak felújítása fontos infrastrukturális feladat, amely javíthatja a közlekedési feltételeket és biztonságát.

Azzal kezdjük, hogy alaposan felmérjük az utak állapotát és meg tervezzük a szükséges javításokat. Meg tervezzük az út felújítását, figyelembe véve a közlekedési igényeket, a forgalmi terhelést és az adott útszakasz környezetét.

Keressünk pénzügyi forrásokat az út felújítására. Ez lehet állami költségvetésből vagy más forrásokból, például támogatásokból vagy pályázatokból.

Szerezzük be az összes szükséges engedélyt az út felújításához. Ez magában foglalja az építési engedélyeket, a környezetvédelmi engedélyeket és egyéb szükséges hatósági jóváhagyásokat. A kivitelező kiválasztása, versenyeztetése után győződjünk meg róla, hogy rendelkezésre állnak az út felújításához szükséges anyagok és eszközök, például aszfalt, beton, útburkolati jelölések, gépek és munkaerő.

Vegyük figyelembe a tervezett időtartamot és az időjárási körülményeket. Ez magában foglalhatja az útburkolat javítását, a járdák vagy kerékpárutak kialakítását, valamint a forgalomirányító eszközök telepítését.

Ügyeljünk a munkaterület biztonságára és a közlekedés zavartalanságára. Alakítsunk ki megfelelő forgalomirányítási tervet és figyelmeztesse a közlekedőket az építési területen történő változásokról.

Biztosítsunk megfelelő minőségellenőrzést és felügyeletet az út felújítása során. Győződjünk meg róla, hogy az összes munka megfelel az előírt szabványoknak és minőségi követelményeknek.

Rendszeres karbantartási tevékenységekkel és utógondozással gondoskodjunk az út hosszú távú jó állapotáról. Ez magában foglalhatja a rendszeres aszfalt- vagy betonfelújításokat, a járdák tisztítását és a közlekedési jelző- és irányítóberendezések karbantartását.

7) Zabari Hideg fesztivál Megrendezése:

Zabari hideg fesztivál megrendezése kiváló lehetőség arra, hogy az emberek együtt élvezzék a téli időszakot és a hideg évszak kínálta lehetőségeket.

Találjuk ki, hogy mi legyen a fesztivál célja, témája. Hogy szeretnénk az embereket összehozni, hogy élvezzék a hideg évszakot, bemutassa a téli sportokat, vagy ünnepelje a téli ünnepeket. Válasszunk olyan helyszínt, amely alkalmas a fesztivál megrendezésére, és elegendő helyet biztosít a különböző tevékenységek számára. Gondoljuk át, hogy a helyszínen tudunk-e megfelelő fűtött területeket vagy fedett helyeket biztosítani. Erre alkalmas terület a falu központ a Petőfi út, ahol minden rendelkezésre áll.

Dolgozzunk ki egy programot, amely tartalmazza a különböző tevékenységeket és attrakciókat a fesztiválra. Ide tartozhatnak téli sportok, mint például sísélés vagy korcsolyázás, hideg időjárási tevékenységek, mint például hóemberépítés vagy hócsaták, valamint melegítő ételek és italok kóstolója, ami a palóc ízeket is bemutatathatja.

Keressünk partnereket és szponzorokat, akik segíthetnek a fesztivál költségeinek fedezésében, vagy akik hozzájárulhatnak a tevékenységek és attrakciók szervezéséhez. A szervezés nagy részét a Zabarárt Egyesület végzi.

Hirdessünk és promotáljuk a fesztivált azáltal, hogy használjuk a helyi média platformokat, plakátokat, szórólapokat, közösségi média kampányokat és más reklámeszközöket. Győződjünk meg arról, hogy a fesztiválra való részvétel és a tevékenységek közösségi média oldalakon is könnyen megoszthatók legyenek.

Ügyeljünk a résztvevők biztonságára és egészségére. Biztosítsuk a megfelelő biztonsági intézkedéseket, például elsősegélynyújtó pontot, megfelelő megvilágítást és tisztességes

járdák és ösvények kialakítását. Egyeztessünk a Hatóságokkal rendőrséggel, katasztrófavédelemmel. Továbbá a Polgár őr egyesülettel, hogy segédkezzenek a parkoltatásban és a közbiztonság fent tartásában.

Gondoljunk a környezetvédelemre és a fenntarthatóságra. Használjunk újrahasznosítható vagy biológiailag lebomló anyagokat, és biztosítsuk a hulladékgyűjtők elhelyezését és megfelelő kezelését.

Miután véget ért a fesztivál, értékeljük az eseményt. Kérjük visszajelzést a résztvevőktől, hogy megtudjuk, mi tetszett nekik, és hogyan lehetne a jövőben javítani a fesztivál minőségét és élményét.

8) Roma kissebség felzárkóztatása

A Roma népesség felzárkóztatása és társadalmi integrációja kiemelt fontosságú társadalmi és gazdasági kérdés, amely több területen érinti a falu életét.

Biztosítani kell az egyenlő hozzáférést az oktatáshoz és a képzéshez a Roma gyermekek és fiatalok számára. Az oktatási rendszernek rugalmasnak és személyre szabottnak kell lennie, hogy megfeleljen a különböző igényeknek és háttérnek. Kiemelt figyelmet kell fordítani a korai gyermekkori oktatásra és az iskolaelhagyás megelőzésére.

Támogatni kell a Roma közösség tagjainak munkaerő-piaci integrációját. Ez magában foglalhatja a képzési és mentorprogramokat, a munkahelyi integrációs programokat, valamint a munkáltatók és a Roma közösség közötti partnerségek kiépítését.

Biztosítani kell a Roma emberek számára az egészségügyi ellátás egyenlő hozzáférését és minőségét. Fontos a kulturális érzékenység és a roma közösség specifikus egészségügyi szükségleteinek figyelembevétele.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a szegénység csökkentésére és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemre. Fontos lehet a szociális segélyek, lakhatási programok, gyermekvédelmi intézkedések és más szociális támogatási rendszerek fejlesztése és kiterjesztése.

Fontos, hogy támogassuk és megerősítsük a Roma kulturális örökségét és identitását. Ez magában foglalhatja a hagyományos zene, tánc és kézműves tevékenységek támogatását, valamint a roma nyelv és kultúra oktatásának előmozdítását.

A Roma közösség tagjainak bevonása és részvétele fontos a döntéshozatali folyamatokban és a közösségi programok tervezésében és végrehajtásában. Fontos építeni a partnerségeket a helyi kormányzattal, civil szervezetekkel és más érdekelt felekkel.

Fontos, hogy fellépjünk az előítéletek és a diszkrimináció ellen a Roma közösségben és azon kívül. Kiemelt figyelmet kell fordítani az oktatásra és az információáramlásra az előítéletek leküzdése és a tolerancia előmozdítása érdekében.

9) Napelem park telepítése:

A településen már található egy magánkézben található napelem park, de az önkormányzat tulajdonában vannak még olyan alacsony termőképességű, rossz kitettségű, művelésre alkalmatlan területek, amik viszont alkalmasak egy napelem park telepítésére. Az korábban telepített napelem park kapcsán már kiépítésre került a megfelelő kapacitású villamos hálózat. A napelem park telepítése komoly tervezést és előkészítést igényel, de hosszú távon nagy előnyökkel járhat a megújuló energiaforrások felhasználása és a környezetvédelmi és fenttarthatósági szempontjából.

Első lépésként készítsünk alapos terveket a napelem park telepítéséről. Vegyük figyelembe a telepítés helyszínét, a napelemek típusát és elhelyezését, valamint az elektromos összeköttetéseket. Szerezzük be az összes szükséges engedélyt a telepítéshez, beleértve az építési engedélyeket és a környezetvédelmi engedélyeket.

Válasszunk megfelelő helyszínt a napelem park számára, amely jó napfényhozamot és megfelelő méretű területet biztosít. Ellenőrizzük az esetleges földhasználati korlátozásokat és környezeti tényezőket. Szükség lehet a terület előkészítésére, például a talaj előkészítésére és a növényzet eltávolítására.

Telepítsük az elektromos összeköttetéseket a napelem parkhoz. Ez magában foglalja az inverterek, kábelek és más elektromos berendezések telepítését, amelyek lehetővé teszik a napenergia átalakítását és a hálózatra való csatlakozást.

Rendszeres karbantartást kell végezni a napelem parkban annak érdekében, hogy megőrizze a hatékonyságot és a teljesítményt. Ez magában foglalhatja a napelemek tisztítását, az elektromos rendszer ellenőrzését és a rendszer teljesítményének monitorozását.

Ügyeljünk a telepítés során a biztonsági előírások betartására és a környezeti hatások minimalizálására. Fontos, hogy megfelelő intézkedéseket tegyenek az esetleges balesetek vagy környezeti károk elkerülése érdekében. Mint az elektromos tűz, ami speciális oltó berendezéseket igényel.

Képezzük ki a személyzetet az üzemeltetés és karbantartás terén, és győződjünk meg arról, hogy a napelem park teljesíti az összes vonatkozó szabályozási követelményt és előírást.

10) Faluközpont fejlesztés, Színpad építés:

Színpadépítés során fontos, hogy biztonságos legyen, megfeleljen a felhasználási igényeknek, és esztétikailag is vonzó legyen a közönség számára.

Határozzuk meg a színpad méretét és formáját, valamint az előadások és rendezvények szükségleteit. Majd tervezőt és kivitelezőt kell keresni vagy versenyeztetni, közbeszerezetteti ami finanszírozási forma függő, de az első mindig az alapos tervezés. Ha elfogadásra került a terv megtervezhetjük színpad berendezéseit.

Telepítsünk a hang- és világítási rendszert a színpadra. Ez magában foglalhatja a hangszórókat, mikrofonokat, fényeffekteket és egyéb berendezéseket, amelyek lehetővé teszik az előadások és rendezvények megfelelő technikai támogatását.

Győződjünk meg róla, hogy a színpad megfelel az összes biztonsági előírásnak és helyi szabályozásnak. Szükség lehet engedélyek beszerzésére az építéshez és az előadásokhoz, például tűzvédelmi engedélyekre vagy statikai engedélyekre.

Folyamatosan ellenőrizzük a színpadot és a rendszereket, hogy megbizonyosodjon arról, hogy minden megfelelően működik és biztonságos. Teszteljük a hang- és világítási rendszereket, és végezzünk általános felülvizsgálatot a szerkezetek és a burkolat állapotáról.

Rendszeresen tartsuk karban és tisztítsuk a színpadot, hogy megőrizze a jó állapotát és a biztonságos legyen. Ügyeljünk a folyamatos karbantartásra és az optimális működés és esztétikai megjelenésre. Lehetőség szerint lopás és rongálás ellen védeni kell a berendezéseket.

5. Következtetések és javaslatok

5.1 Következtetések

Nógrád Vármegye területfejlesztési programjának fő célja, hogy 2030-ra Nógrád vármegye Magyarország legzöldebb térségévé váljon, beleértve az egészséget, a fenntarthatóságot, a tudást és szellemiséget is. Nógrád megye legyen az országnak az a vármegyéje, ahol vállalkozni, pihenni, lakni és megöregedni is jó.

Ezen fő fejlesztési cél tekintetében a zabari fejlesztési célok pontosan beleillenek a megyeibe. Zabart érintő vidéki térségi problémáinak egy részét a társadalmat érintő változásban látom. A demográfiai válság, népesedési trendekben történő változás az elöregedő társadalom a roma kisebbség betelepülése egyértelműen egy társadalmi és térbeli egyenlőtlenséget alakít ki. Az alacsony iskolázottság, képzetlen munkaerő nem tud beilleszkedni az Információs kor és a tudásalapú társadalom modern elvárásainak

Az előző fejezetek alapján elmondható, hogy Zabar a periférián lévő település összes ismervét magán viseli. Rossz közlekedési viszonyok. Távol van az autópályáktól, vasúttól.

Magas munkanélküliség és munkalehetőség hiánya, viszont vannak betöltetlen munkahelyek, de ezek szakképesítést vagy diplomás végzettséget igényelnek. Alapvető szolgáltatások részleges vagy teljes hiánya, oktatási intézmények hiánya.

A SWOT analízis, valamint Ferenc Nándor Polgármesterrel folytatott beszélgetés alapján, ami beleillik a Nógrád Vármegye aktuális fejlesztési tervébe. Ezen információk, illetve tervek alapján a turizmus fejlesztését tartom a legjobb fejlesztési irányynak. A természeti adottságok a település fekvésének legjobb módja a turisztikai és rekreációs beruházások kiépítése és fejlesztése. Számos egyedülálló geológiai képződmény megtalálható a közelben mint a Medves-fennsík vagy a Kis-kő Szilaspogony határában vagy a Hangonyi-völgy, ami vadregényes vidékével várja a bakancsos túrázni vágyókat.

Szintén a település kitettségéből adódóan nagyon nehéz olyan nagy számú munkahely teremtő beruházást a faluba vagy a környezetébe telepíteni, ami lehetőséget jelent a HHH-ból való kilábalásból. A településre elöregedő, alacsonyan képzett dolgozni nem akaró

munkavállaló a jellemző amire egy beruházó nem tud hosszútávon építeni. Az emberekben nem alakult ki a munka kultúra így leginkább az építőiparban vagy a fekete gazdaság, valamely szegmensében keresik meg a napi betevőt. A közlekedési infrastruktúra sem alkalmas egy rentábilis termelőüzem létrehozására. Az autópályától és vasút vonaltól mind messze van, jelen időszakban a legmeghatározóbb tényezők egyike a szállítási út vonalak hosszának lerövidítése mind időben és térben.

Az olcsó termőföld és lakó ingatlan árak kedvezőek lehetnek egy a „Vidéken újra kezdők” típusú vállalkozás, fiatalok mezőgazdasággal, állattartással foglalkozni akaró bio-gazdaság létrehozására. Az ilyen típusú vállalkozások nem igényelnek magasan kvalifikált munkaerőt a gazdaság fenttartására a napi feladatokat el tudják végezni szakképesítéssel nem rendelkezők is, természetesen be kell tanítani a munkaerőt a megfelelő munkavégzésre. A termelni kívánt élelmiszereket az időjárási körülmények figyelembevételével kell megválasztani. Ezzel egyszerre élénkíteni lehetne a falusi turizmust falusi vendéglátást is a helyi ízek, helyi termékek bemutatását. Erre kiváló példa a Remény Farm létrehozása Bekölcén, ami csak 40 km-re van Zabartól. Itt 2019-ben két fiatal az addigi életüket hátra hagyva egy elhagyatott 40 ha-os területen új életet kezdtek és három év alatta a düledező falakból

Egy több ezer csirkéből és 50 szarvasmarhából álló gazdaságot hoztak létre ezzel példát mutatva az egész országnak. A különböző social média felületek felhasználásával, mint a Facebook vagy Tik Tok sok mindenkivel megismertették és betekintést nyerhettek a gazdálkodás minden napjaiba. <https://www.remenyfarm.hu/> Ilyen és ehhez hasonló kihasználatlan, gazdálkodásra alkalmas területek és épületek is találhatóak Zabar községhatárában.

Zabar határában található egy magántulajdonban lévő kastély épület, ahol egy rég bezárt Alkatrészgéártó üzem működött. Az önkormányzat próbálkozott a terület megvételével, illetve barna mezős beruházással a jövőben új üzemegység telepítésével, de a terület rekultivációja szennyező anyag mentesítése többbe kerülne, mint maga a terület. Így a terület továbbra is eladó és jelenleg is üresen áll, várja következő tulajdonosát, hátha ő magára vállalja ezt a terhet.

A megújuló energiaforrások közül a napenergia hasznosítása a leg kézenfekvőbb mivel a településen már található egy magán befektetők által üzemeltetett energia park. Ezért a villamos energia hálózat már alkalmas arra, hogy további energia termelő egységek megtermelt áram mennyiségét is biztonságosan kezelje. A település rendelkezik több olyan

területtel is, aminek az alacsony aranykorona értéke, rossz termőképességű talaja és a nagy lejt szögű felülete nem teszi lehetővé a mezőgazdasági hasznosítást, viszont napelem park telepítésére alkalmasak lehetnek.

javaslatom szerint célszerű lenne a körjegyzőségnek létrehozni egy két-három szakemberből álló pályázat író és projekt kezelő irodát melynek fő feladata a pályázati lehetőségek figyelése, pályázat írás és szabályszerű projekt bonyolítás és utó követés. A pályázati irodának célszerű lenne pártatlanul működnie egyik települést sem kiemelten kezelnie.

5.2 Pályázati lehetőségek Zabar önkormányzat számára

1) LEADER program:

A HACS neve 36 Jó Palóc Közhasznú Egyesület

A támogatások igénybevételével számos fejlesztési lehetőség valósítható meg, például az infrastruktúra fejlesztése, a turizmus támogatása, a helyi élelmiszerek piacra juttatása és a környezetvédelem. Ha pedig van egy jó ötletük, akkor még jobb esélyük van a támogatás elnyerésére.

A támogatások igénybevételével számos fejlesztési lehetőség valósítható meg, például az infrastruktúra fejlesztése, a turizmus támogatása, a helyi élelmiszerek piacra juttatása és a környezetvédelem. Ha pedig van egy jó ötletük, akkor még jobb esélyük van a támogatás elnyerésére.

A támogatás összege HACS-onként változó, de általában 1-30 millió forint közötti összegre lehet támogatást igényelni. Az átlagos támogatási intenzitás 60-100% közötti érték, attól függően, hogy ki pályázik (kkv, önkormányzat, civil szervezet). A pályázatok beadási határideje legkésőbb 2023 június 30-ig tart, viszont érdemes állandóan figyelni a helyi vidékfejlesztési egyesület honlapját, és nem árt személyesen is tájékozódni, hogy biztos van-e még keret, és várhatóan mennyi ideig lesz még nyitva az adott intézkedés.

2) Aktív turizmus fejlesztése TOP_Plusz-6.1.4-23

Helyi önkormányzatok (GFO 321) és társulásai (GFO 327) és többségi tulajdonú gazdasági társaságai (GFO 11, 57) pályázhatnak. A támogatási kérelem benyújtására konzorciumi formában is van lehetőség a felhívás alapján.

Támogatható lehetőségek:

- A. Országos jelentőségű aktív turisztikai hálózatok fejlesztése
- B. Országos jelentőségű komplex ökoturisztikai infrastrukturális fejlesztések
- C. Állami tulajdonú kisvasutak, erdei vasutak (kizárólag keskeny nyomtávú) turisztikai infrastruktúrájának fejlesztése
- D. Példaértékű aktív- és ökoturisztikai beruházások és kapcsolódó egységes aktív- és ökoturisztikai szolgáltatásfejlesztés

Támogatási kérelmek benyújtási határideje: 2023.11.24. 00:00-tól 2024.04.01. 23:59-ig. Vármegyénként eltérő benyújtási dátum lehetséges a felhívás mellékleteként megjelent területspecifikus (TKR kiemelt és TKR standard eljárásrendű) mellékletekben foglaltak szerint. Támogatásra igénybe vehető összeg: Minimum 200 000 000 Ft – maximum 4 322 263 804 Ft. Vármegyénként eltérő minimum és maximum támogatási összeg lehetséges a felhívás mellékleteként megjelent területspecifikus (TKR kiemelt és TKR standard eljárásrendű) mellékletekben foglaltak szerint.

A támogatás vissza nem térítendő támogatásnak minősül és 100%támogatottságú.

6. Összefoglalás

Szeretném újra gyermekszemmel látni Zabart, de már felnőttként. Szeretnék tócsnit és laskát enni a Hideg fesztiválon utána pedig kerékpárral ki tekerni a kilátóhoz. Ezt a jövőképet álmodtam meg a dolgozatom írása közben. Az interjúk alkalmával tenni akaró motivált emberekkel beszélhettem, akik szintén hisznek egy pozitív változásban mely jövő képet ad a településnek. Az interjúkkal a falu bejárásával a primer és szekunder kutatással reális képet kaptam a település jelenlegi helyzetéről. A lejtő után mindig hegy jön, az eső után napsütés itt sem lehet másként. Fel kell ismernünk újra a vidék értékét, felül kell vizsgálnunk, hogy urbanizált, digitalizált világunk meddig lesz még fenttartható, hogy a Zabarhoz hasonló falvak újra értékelődjenek az emberek szemében. A jelenlegi választási ciklusban összesen 270 millió forint érkezett a teljes észak nógrádi választó kerületbe. Ez a teljes összeg nem fedezné a fejlesztési ötletek felét sem, de meg kell találnunk a megfelelő forrásokat, hogy a tervek kivitelezhetőek legyenek, ehhez mindenképpen szükség van tenni akaró emberekre és megfelelő menedzsmentre. Az Alföldre számolatlanul építették a kilátókat és lombkorona sétányokat, Zabaron ezeket hegyre is lehet építeni utána pedig sétálni egy nagyot az erdőben. Természeti értékeit tekintve nincs rosszabb helyzetben, mint egy osztrák hegyi kis falu, de ott valahogy mégis máshogyan gondolkoznak az emberek, ezért van szerintem nagyfokú szemlélet váltásra szükségük az embereknek. Ami régen működött az most már nem álja meg a helyét, oktatásban, képzésben széles körű tájékoztatásban látom a lehetőséget, hogy a vidéki fiatalságot megtartsuk. Jelenleg a legnagyobb lehetőséget a Hideg Fesztiválban látom. A hideg, mint negatív tulajdonság egy fesztivál formájában, kitűnő és példaértékű ötlet volt a Szondi családtól. Rövid távon a Hideg fesztivál a legjobb lehetőség a település megismertetésére és népszerűsítésére.

Zabar iskola példája a perifériára szorult településnek, mint gazdasági, földrajzi és társadalmi szempontból. Innen kell kiutat találni. A gazdasági és társadalmi lehetőségek nem teszik lehetővé olyan beruházást, ami minden fél számára előnyös lenne. A természet adta lehetőségek szinte még kiaknázatlanok a településen, erre az adottságra lehetne építeni és a dolgozatomban is ezt az irányt határoztam meg az interjú alanyaimmal és a SWOT analízis alapján.

A diploma dolgozatom célja volt, hogy feltárjam a nehezítő tényezőket, megoldásokat, lehetőségeket tárjak fel Zabar település fejlesztésére. SWOT analízis elkészítésével kiszűrtem a fejlesztési irányokat, rámutattam, hogy milyen kiaknázatlan lehetőségek vannak a falu hírnevének öregbítésére. Megkerestem a lehetséges pályázati forrásokat és az ezek által biztosított fejlesztési lehetőségeket, amik beleillenek a vármegyei és az országos fejlesztési tervekbe is, valamint egyéb fejlesztési irányokat is meghatároztam.

Az anyag és módszer fejezetben bemutattam a települést és annak jelenlegi helyzetét, milyen fejlesztések és eredmények történtek az elmúlt években, évtizedekben. A primer kutatásom alapja a falu lokálpatrióták, által készített interjúk adták, a szekunder kutatásomban gazdasági és társadalmi adatokat és mutatókat vizsgáltam, erre a két kutatási bázisra alapozva készítettem el a SWOT analízist.

Az eredmények és értékelés fejezetben bemutattam azokat a fejlesztési irányokat, amiket elérhetőnek és követendőnek gondolok.

Dolgozatom írása közben rájöttem, hogy szeretett településem reményeim szerint kaphat egy újabb lehetőséget, hogy ne tűnjön el a periférián és még évek múltán is úgy mehessek vissza, hogy van még hova visszatérnem.

A dolgozatomban rejlő lehetőségeket és ötleteket felajánlottam a falu vezetésének amennyiben igényt tartanak rá.

Irodalomjegyzék

1. 1996.évi.XXI.Törvény *A területfejlesztésről és terület rendezésről*
2. Bajmócy P., Makra Zs.: *Aprófalvak kihalása és/vagy megmaradása Magyarországon*. In: Tovább egy zöldebb úton. SZTE TTIK Földrajzi és Földtani Tanszékcsoport, Szeged, pp. 126-134.
3. Baranyi B. (2004): *A határmentiség dimenziói*. Magyarország és keleti államhatárai. Budapest–Pécs, Dialóg Campus K., 309 p.
4. Beluszky P. (2008): *Magyarország történeti földrajza*. Pécs: Dialóg Campus Kiadó, p. 261-293.
5. Beluszky P., Sikos T. T. (1982): *Magyarország falu típusai*. Budapest: MTA FKI
6. Beluszky P., Sikos T. T. (2007): *Változó falvaink. Magyarország falutípusai az ezredfordulón*. Tér és Társadalom 21. évf. 2007/3. 1-29. p.
7. Beluszky P., Sikos T. T. (2011): *Változó falvaink – Tizenkét falurajz Kercaszomortól Nyírkárszig*. Budapest: Akadémiai Kiadó, p. 13-32.
8. CSATÁRI B. (1996): *A magyarországi kistérségek néhány jellegzetessége*. Kecskemét: MRA RKK Alföldi Tudományos Intézet, 25 p.
9. Egri Z., Kőszegi I. R.: *Vidékfejlesztés jegyzet*. Kecskemét: Neumann János Egyetem Kertészeti és Vidékfejlesztési Kar. Letöltés dátuma: 2024.11.25. forrás: <https://oszkdk.oszk.hu/storage/00/03/17/40/dd/1/Videkfejlesztes.pdf>
10. Ellenberg H. (1990): *Bauernhaus und Landschaft in ökologischer und historischer Sicht*. Stuttgart: Eugen Ulmer Verlag, p. 9-15., 502-506.
11. Európai Tanács (1996): *Vidéki Térségek Európai Chartája*
12. FVM (2004): *Nemzeti Vidékfejlesztési Terv az EMOGA Garanciarészleg Intézkedéseire*. Budapest: 2004. Letöltés dátuma: 2024.01.22. forrás: <https://sapard-avop-nvt.kormany.hu/download/9/26/20000/nvt1.pdf>
13. G. Fekete É. (2006): *Hátrányos helyzetből előnyök? Elmaradott térségek felzárkózásának esélyei az Észak-magyarországi régióban*. Földrajzi Közlemények CXXX (LIV): (1-2) 55-66. p.
14. G.Fekete É. (2013): *Integrált vidékfejlesztés*. Miskolc: Miskolci Egyetem. Letöltés dátuma: 2023.04.20. forrás: <https://gtk.uni-miskolc.hu/files/5017/Integr%C3%A1lt%20vid%C3%A9kfejleszt%C3%A9s.pdf>

15. Hajdu G., Sik E. (2014): *A hátrányos helyzetű kistelepülés mint szociológiai jelenség*. TÁRKI Regionális Műhelytanulmányok 2014/1. szá,
16. Henkel G. (2012): *Das Dorf*, Stuttgart: Konrad Theiss Verlag, p. 9-40., 119-142., 197-214.
17. Jakobi Á. – Kiss J. P. (2003): *A lakossági jövedelmek kistérségi becslése*. In Nemes Nagy J. (szerk.) Budapest: Kistérségi mozaik (Tanulmányok) Regionális tudományi tanulmányok 8. ELTE Regionális Földrajzi Tanszék – MTA-ELTE Regionális Tudományi Kutatócsoport, p. 55–86.
18. Káposzta J.–Nagy H.–Kollár K. (2010): *Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye leghátrányosabb helyzetű kistérségeinek településszerkezeti, foglalkoztatási jellemzői az EU- csatlakozás óta eltelt időszakban*. Területi statisztika, 50 (6) 641-658. p.
19. Kovács T. (2003): *Vidékfejlesztési politika*. Budapest-Pécs: Dialóg Campus.
20. Lengyel I., Vas Zs., Lukovics M., Gyurkovics J. (2015) szerkesztette: *Vidéki Járások Versenyképessége Magyarországon*. Szegedi Tudományegyetem
21. Lengyel, I., J. Rechnitzer (2000): *Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón*. MTA RKK, Pécs, pp. 130-152.
22. Mendöl T. (1963): *Általános településföldrajz*. Budapest: Akadémiai Kiadó, p. 376-414.
23. Nagy B. (2005): *A település, az épített világ*. Budapest: B+V Kiadó, p. 56-58., 170-178
24. Nagy H.-Káposzta J. (2004): *A new challenge to be faced by Hungary: regional inequalities*. SZIU Bulletin, p. 163-173.
25. Nemes Nagy J. (1998): *Tér a társadalomtudományban*. Budapest: Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület „Ember-Település-Régió”
26. Süli-Zakar, I. (2010): *A terület- és településfejlesztés alapjai*. Budapest: II. Dialóg Campus Kiadó, 512 p.
27. Arcanum honlapja. Letöltés dátuma: 2023.11.24. forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/MagyarNeprajz-magyar-neprajz-2/iv-eletmod-41AA/telepules-41D4/a-magyar-nyelvterulet-41E0/csoportos-telepulesek-41E1/falu-es-varostipusok-4284/a-falu-4285/>
28. Központi Statisztikai Hivatal honlapja. Letöltés dátuma: 2024.01.10. forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0077.html

29. Kutagpuszta vendégház honlapja. Letöltés dátuma: 2024.02.10. forrás: <https://kutagpuszta.hu/>
30. Nógrád Vármegye Önkormányzatának honlapja. Letöltés dátuma: 2023.11.05. forrás: http://www.terport.hu/sites/default/files/nograd_megye_tfp_elfogadott.pdf
31. NOVOHRAD-NÓGRÁD GEOPARK honlapja. Letöltés dátuma: 2024.02.11. forrás: <https://www.nogradgeopark.eu/hu/novohrad-nograd-geopark>
32. Palyazat.gov.hu honlapja. Letöltés dátuma: 2024.02.10. forrás: <https://archive.palyazat.gov.hu/top-plusz-614-23-aktv-turizmus-fejlesztse-1>
33. Remény farm honlapja. Letöltés dátuma: 2024.03.12. forrás: <https://www.remenyfarm.hu/>
34. Zabar honlapja. Letöltés dátuma: 2024.02.10. forrás: <https://zabar.asp.lgov.hu/magyar-falu-program-szechenyi-2020-szechenyi-terv-plusz-palyazatok>
35. Zabar honlapja. Letöltés dátuma: 2024.02.13. forrás: <https://zabar.asp.lgov.hu/telepulesrendezes>
36. Zabarért Egyesület honlapja Letöltés dátuma: 2024.02.11. forrás: <http://zabarert.hu/>
37. Zabari hideglesztivál honlapja. Letöltés dátuma: 2024.02.10. forrás: <https://hidegleszt.webnode.hu/>

Táblázatok és ábrák jegyzéke

1. ábra: A halmozott körforgás elve	9. oldal
2 ábra: Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma 2010-2019 között	16. oldal
3. ábra: Zabar úthálózata	18. oldal
4. ábra: Munkanélküliség mértéke 2022. évben	27. oldal
5. ábra: Diplomások aránya 2022. évben	27. oldal
6. ábra: Foglalkoztatottság mértéke 2022. évben	28. oldal
7. ábra: GDP mértéke 2022. évben	29. oldal
8. ábra: Időskorúak eltartottsági rátája 2022. évben	29. oldal
9. ábra: Zabar népességszámának alakulása 2011-2022. között	30. oldal
1 táblázat: SWOT analízis	30. oldal

Mellékletek

Nógrád Megyei Önkormányzat Közgyűlése**Nógrád Hitvallása**

Mi, nógrádiak, a magyar nemzet, Nógrád megye történelme, hitbéli, erkölcsi és kulturális értékei, a kereszténység nemzetmegtartó ereje előtt, főhajtással fejezzük ki tiszteletünket, hitvallásunkat az alábbiak szerint:

A történelem bizonyítja, hogy itt Európa közepén, a „hadak útján” csak az a nép maradhat meg, amely biztos kapaszkodókra talál. Meggyőződésünk szerint családjaink és hazánk feltétlen szeretete mellett a legbiztosabb kapaszkodót, nekünk, magyaroknak a hit jelenti, melyet elődeinktől örököltünk, s melyből erőt meríthet a jövő. Mert megmaradásunk biztos záloga a hit, ami megtartott, amit megtartunk.

Már Szent István királyunk felismerte a keresztény hit erejét és fontosságát, s erre a biztos sziklára építette Magyarországot. Az elmúlt évezred során, az Ő nyomdokain haladva, a hit segítségével teljesítjük Hazánk, Európa és a keresztény világ védelmét. A keresztény hit segítségével, mely a szeretetből fakad és melyből a remény táplálkozik.

Szeretett megyénk e szakadatlan küzdelem során minden időben jelentős részt vállal, és helytáll. Büszkén gondolhatunk Balassi Bálint életművére, Szondi György ma szinte felfoghatatlan hősiességére, II. Rákóczi Ferenc „Istennel a Hazáért és a Szabadságért” feliratú zászlajára. Vitézségben, tudományokban és művészetekben érdemes nagyjaink büszkén tekinthetnek szét a palócok földjén.

Tudjuk és valljuk, hogy megyénk népe példát mutat a Szűzanya tiszteletéből és a népi vallásosság átörökítéséből. Nekünk, nógrádiaknak szép és igaz lehetősége és kötelessége, hogy keresztállítással tegyünk hitet hazánk és benne megyénk ezeréves történelme mellett. Így emlékezünk legfőbb támaszunkra, a hitünkre.

Hazánk sorsa elválaszthatatlan Európáétól. A világ nyughatatlan erői újra és újra egymásnak feszülnek, s ha reng a föld, akkor bizony Nógrádban is reng. Akik a fennmaradáshoz szükséges erőt másoktól, távoli hatalmaktól remélik, azok bizony csalódni fognak. Valljuk, hogy csak a keresztény Európának van jövője, és mi boldog jövőt szánunk utódainknak. Mi, Nógrád Megye Közgyűlése hisszük, hogy a kereszt az, ami térben és időben a legátfogóbban jeleníti meg megyénk, hazánk és Európa jövőjét, ezért a Megyeháza parkjában keresztet állítunk.

Kérjük megyénk településeinek lakóit és önkormányzatait, hogy kövessenek bennünket kezdeményezésünkben. Tisztelegjünk így együtt ezeréves kereszténységünk előtt, és fejezzük ki a következő ezer évbe vetett bizodalmunkat. Isten áldja Nógrád megyét!

Salgótarján, 2017. augusztus 20.

https://www.nograd.hu/files/eloterjesztesek/2015/pdf/kozgy/20170615/uj/20170615_13.pdf

Jövőkép					
Zöld Nógrád 2030					
Átfogó célok					
Egészséget mindenkinek		Középpontban a fenntarthatóság		Fokozódó tudás és jólét	
Célok	Alcélok	Célok	Alcélok	Célok	Alcélok
1. EGÉSZSÉGES TEST ÉS LÉLEK		3. FENNTARTHATÓ INFRASTRUKTÚRÁK		5. TUDÁSKORSZERŰSÍTÉS MINDENKINEK	
	1.1 Nógrád megye sportparadicsom Országos sportközpont létrehozása Salgótarjánban Nem olimpiai sportok infrastruktúrájának fejlesztése 1.2 Egészséges táplálékot az asztalra - Helyi élelmiszerek előállításának és értékesítésének támogatása - Táplálkozástudományi innovációk támogatása - Szécsényi járás élelmiszeripar-alapú fejlesztése 1.3 Egészséges lélek – egészséges test - Szakrális turizmus fejlesztése - Foglalkoztathatóság javítása prevenció és mentálhigiéné segítségével		3.1 Fenntartható, szlovákiai hálózathoz kapcsolódó közlekedésfejlesztés - Megyei kerékpárúthálózat bővítése - Vasúti hálózat rekonstrukciója, határon átnyúló személyi forgalom visszaállítása - Városokat elkerülő közúti fejlesztések 3.2 Fenntartható településfejlesztés - Települések digitalizációja - Zöld és kék települési infrastruktúra fejlesztése - Rozsdaövezetek felszámolása - Városközpontok „járhatóvá” tétele - Közcélú megújuló energiahasználat bővítése		5.1. Kitörési pontokhoz kapcsolódó képzés és kompetenciafejlesztés - Digitális tudás fejlesztése - Életpálya-építés tehetséggondozáson, pályaorientáción keresztül - Szakképzésben a fejlesztendő ágazatok feltételeinek megerősítése - Felsőoktatás szerepének fokozása az „Okos megye” elérése érdekében
2. EGÉSZSÉGES IDŐSÖDÉS		4. FENNTARTHATÓ GAZDASÁG		6.2 GENERÁCIÓT MEGTARTÓ KÖRNYEZET	
	- „Ezüst gazdaság” támogatása - Aktív nyugdíjasok vonzása a néptelenedő településekre - Rehabilitációs kapacitások fejlesztése		4.1 Fenntartható ipar - KKV-k versenyképességét, hozzáadott érték növelését célzó fejlesztések - Jövőcentrikus ágazatok letelepedésének, fejlesztéseinek		- Modern „kirepülő otthonok” a fiatalok életkezdéséhez - Szabadidős, sport- és szórakozóhelyek fejlesztése - Községi gazdaság ösztönzése a

			támogatása - Körforgásos gazdaság alapjainak megteremtése - Turizmust támogató kézművesipar erősítése 4.2 Vállalkozás-élénkítő üzleti infrastruktúra - Mini inkubátorok létrehozása kistélepüléseken - Start-up és induló digitális vállalkozásokat támogató infrastruktúra és szolgáltatás létrehozása Salgótarjánban 4.3 Egységes, hálózatos turisztikai desztináció létrehozása és fejlesztése - Novohrad-Nógrád Geopark területén attrakciók bemutatathatóságát segítő, fejlesztések, valamint új attrakciók - Szállás és vendéglátóhely fejlesztések - Túraútvonalak és kapcsolódó szabadidős területek fejlesztése		megyében - Fiatal vállalkozók támogatása
HORIZONTÁLIS CÉLOK					
Foglalkoztatás elősegítése Hátrányos helyzetű népesség felemelkedésének előmozdítása Infokommunikációs technikák széleskörű alkalmazása Környezeti állapot javítása					

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Bozó Krisztián
A Hallgató Neptun kódja: SKC96O
A dolgozat címe: Hátrányos helyzetű település elemzése, Zabar
Fejlesztési tervének elkészítése
A megjelenés éve: 2024.
A konzulens intézetének neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Vidék-és Területfejlesztési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024. év április hó 18. nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

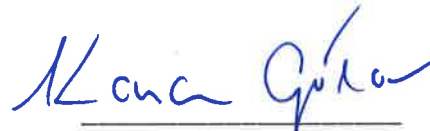
NYILATKOZAT

Bozó Krisztián (hallgató Neptun azonosítója: **SKC960**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Gyöngyös, 2024. április 16.

Dr. Koncz Gábor
belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.